

|| SRI HAYAVADANA RANGAVITTALA GOPINATHAYA NAMAHA ||

Blessed by Lord and with His divine grace, we are pleased to publish this Magnanimous Work of Sri Acharya Madhwa. It is a humble effort to make available this Great work to Sadhakas who are interested in the noble path of propagating Acharya Madhwa's Philosophy.

With great humility, we solicit the readers to bring to our notice any inadvertant typographical mistakes that could have crept in, despite great care. We would be pleased to incorporate such corrections in the next versions. Users can contact us, for editable version, to facilitate any value additions.

Contact: H K SRINIVASA RAO, NO 26, 2ND FLOOR, 15TH CROSS, NEAR VIDHYAPEETA CIRCLE, ASHOKANAGAR, BANGALORE 560050. PH NO. 26615951, 9901971176, 8095551774, Email : srkarc@gmail.com

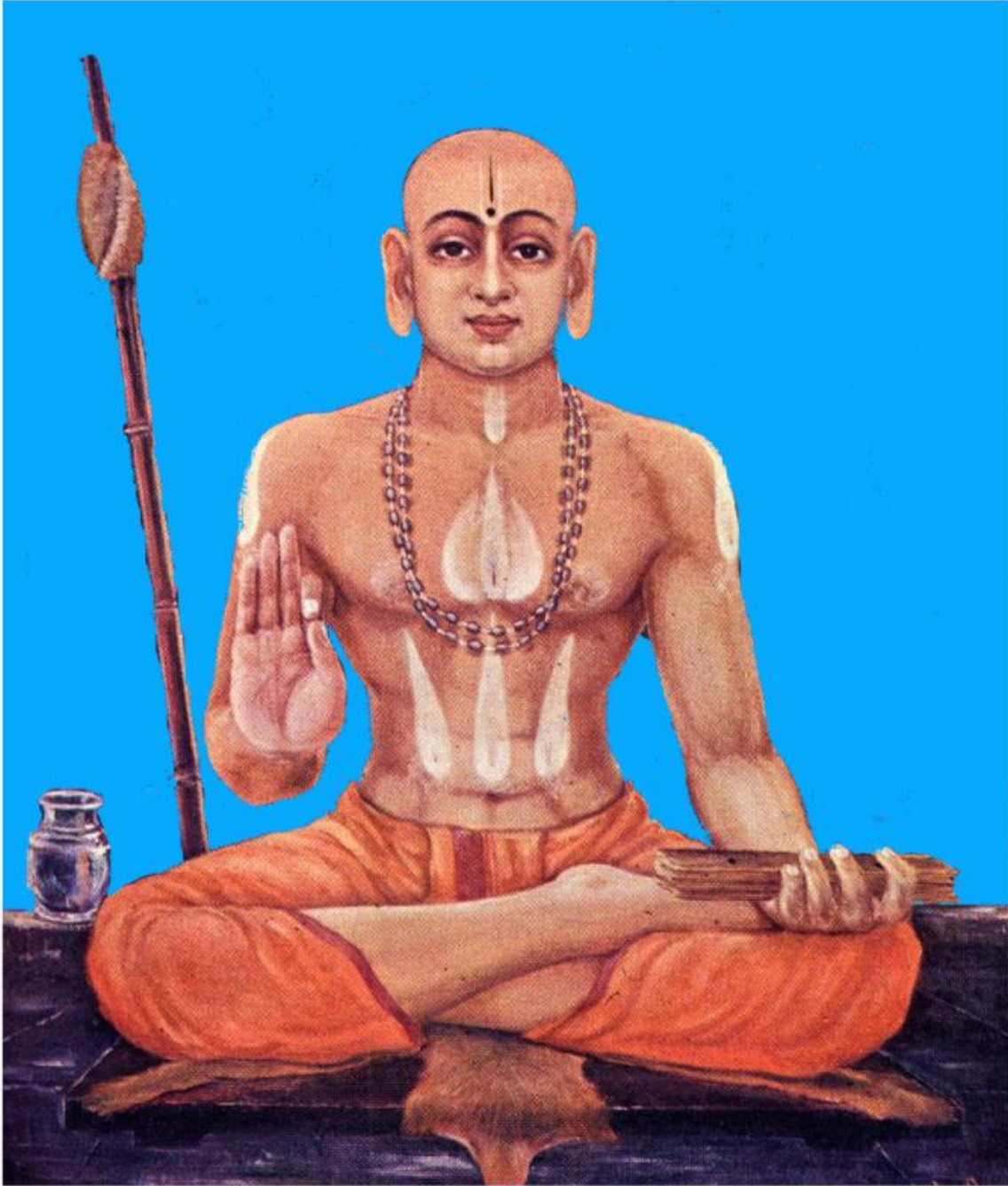
ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

ಜನ್ಮಾಂತರದ ಸುಕೃತದ ಫಲವಾಗಿ ಮಧ್ವಮತದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಲು, ಪ್ರೇಮಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿ ನನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದ, ಈ ಸಾಧನೆಗೆ ಅವಕಾಶಮಾಡಿದ, ನನ್ನ ಪೂಜ್ಯ ಮಾತಾ ಪಿತೃಗಳಾದ, ದಿವಂಗತರಾದ ಲಲಿತಮ್ಮ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಹೆಚ್ ಆರ್ ಅವರ ಸವಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಈ "ಸರ್ವಮೂಲ ಯಜ್ಞ" "ಮಾತೃದೇವೋ ಭವ-ಪಿತೃದೇವೋಭವ-ಆಚಾರ್ಯದೇವೋಭವ"

1. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿರುವ ಅನುನಾಸಿಕದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯು, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವಾಗ, ಅದರ ಜ್ಞಾನದ ಗಂಧವೇ ಇಲ್ಲದವರಂತೆ, ಕನ್ನಡಿಗರು ಇದನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿರುವುದು ಏಕೋ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ. ಸರಿಯಾದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಗಾಗಿ, ಸರಿಯಾದ ಅನುಸ್ವಾರ ಅನುನಾಸಿಗಳು ಅವಶ್ಯಕ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಶ್ರಮವಹಿಸಿ, ಸರಿಯಾದ ಅನುನಾಸಿಕ, ಅನುಸ್ವಾರಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಓದುಗರು ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಮನ್ನಿಸಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. ಗ್ರಂಥ ಋಣ: ಆಚಾರ್ಯ ಪ್ರಭಂಜನರಿಂದ ಸಂಪಾದಿತವಾದ ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳು

|| ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯಃ ||

Tracking:

Sr	Date	Remarks	By
1	05/02/2012	Typing Started on	H K Srinivasa Rao
2	06/02/2012	Typing Ended on	H K Srinivasa RAo
3	12/02/2012	First Proof Reading	M S Venugopal
5	23/07/2012	II Proof Reading	Narahari Rattihalli
6	23/07/2012	II Correction	H K Srinivasa Rao

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಯವಿವರಣಮ್ (ಸನ್ನ್ಯಾಯವಿವೃತ್ತಿಃ)

ಚೇತನಾಚೇತನಜಗನ್ನಿಯನ್ತ್ರೇಽಶೇಷಸಂವಿದೇ |

ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯಾಜಶರ್ವಶಕ್ರಾದಿವನ್ನಿತಃ || 01 ||

ಕೃತ್ವಾ ಭಾಷ್ಯಾನುಭಾಷ್ಯೇಽಹಮಪಿ ವೇದಾರ್ಥಸತ್ತತೇಃ |

ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾಸನ್ನ್ಯಾಯವಿವೃತ್ತಿಂ ಸ್ಫುಟಮ್ || 02 ||

ಕರೋಮಿ ಮನ್ದಬುದ್ಧೀನಾಂ ಬುಧಾನಾಂ ಚೋಪಕಾರಿಕಾಮ್ |

ಪ್ರೀತ್ಯೈ ತಸ್ಯೈವ ದೇವಸ್ಯ ತತ್ಪ್ರಸಾದಪುರಃಸರಃ || 03 ||

|| ಪ್ರಥಮಾಽಧ್ಯಾಯಃ || (ಸಮನ್ವಯಾಧ್ಯಾಯಃ) ||

|| ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ || 01-01 ||

|| ಹರಿಃ ಓಂ || ಜೀವವ್ಯತಿರಿಕ್ತೇಶ್ವರಸ್ಯಾಭಾವಾತ್ ತಸ್ಯ ಚ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶತ್ವಾನ್ನ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯತೇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ “ಅಥಾತೋ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ” ಇತ್ಯಾಹ | “ತದ್ವಿಜಿಜ್ಞಾಸಸ್ವ ತದ್ಬ್ರಹ್ಮ” ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದೇನ ಪೂರ್ಣಗುಣತ್ವೋಕ್ತೇರ್ನಾನುಭವಸಿದ್ಧಾಲ್ಪಗುಣಜೀವಾಭೇದಃ |

“ ಅಥ ಕಸ್ಮಾದುಚ್ಯತೇ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ | ಬೃಹನ್ನೋ ಹ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಗುಣಾಃ” ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ || 01 ||

ನ ಜೀವ ಏವಾಯಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಬ್ದಃ | “ಯತೋ ವಾ ಇಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಜಾಯಂತೇ” ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣತ್ವಸ್ಯೈವ ಬ್ರಹ್ಮಲಕ್ಷಣತ್ವೋಕ್ತೇಃ || 02 ||

ನ ಚ ರುದ್ರಾದೌ ಸಮಮೇತಲ್ಲಕ್ಷಣಮ್ | ಶಾಸ್ತ್ರೈಕಸಮಧಿಗಮ್ಯತ್ವಾತ್ ಕಾರಣತ್ವಸ್ಯ || 03 ||

ನ ಚ ಪಾಶುಪತಶಾಸ್ತ್ರೋದಿತತ್ವಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತ್ವೇ ಕಾರಣಮ್ | ಕಿಂ ತೂಪಕ್ರಮಾದಿಲಕ್ಷಣಃ ಸಮನ್ವಯ ಏವ || 04 ||

ನ ಚ ತಸ್ಯಾವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಶ್ರುತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ | “ಸರ್ವೇ ವೇದಾ ಯತ್ಪದಮಾಮನಂತಿ” ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಸಹಿತಾನುಭವಸ್ಯ ಬಲವತ್ತ್ವಾತ್ || 05 ||

ನ ಚಾವಯವತ್ಪವಿರೋಧಃ “ನೇಹ ನಾನಾಸ್ತಿ ಕಿಂಚನ” ಇತಿ ಶ್ರುತೇರವಯವಾದ್ಯ-ಭೇದಾತ್ || 06 ||

ನ ಚ

“ಬ್ರಹ್ಮೈನ್ದ್ರಮಗ್ನಿಂ ಜಗತಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂ ದಿವ ಆತ್ಮಾನಂ ಸವಿತಾರಂ ಬೃಹಸ್ಪತಿಮ್ | ಚತುರ್ಹೋತಾರಂ ಪ್ರದಿಶೋಽನುಕ್ಲೃಪ್ತಂ ವಾಚೋ ವೀರ್ಯಂ ತಪಸಾಽನ್ವವಿನ್ದತ್”

ಇತ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಾನಾಮನ್ಯವಿಷಯತ್ವಮ್ | ಶ್ರುತಿಸನ್ದೇಹೇಽನನ್ಯಥಾಸಿದ್ಧಲಿಪ್ತೇನ ನಿರ್ಣಯೋ-ಪಪತ್ತೇಃ || 07 ||

ಅಧಿಭೂತಾಧ್ಯಾತ್ಮಾಧಿವೇದಗತಾನಾಮಪಿ ಶಬ್ದಾನಾಮಚೇತನತ್ವಜೀವಾನ್ವಯವ್ಯತಿ-ರೇಕಿತ್ವನಿತ್ಯತ್ವೇಷು ವಿದ್ಯಮಾನೇಷ್ವಪಿ ಭಗವದ್ವಿಷಯತ್ವಮೇವಾನನ್ಯಥಾಸಿದ್ಧಲಿಪ್ತೈಃ | ‘ತಾವಾನಸ್ಯ ಮಹಿಮಾ ತತೋ ಜ್ಯಾಯಾಂಶ್ಚ ಪುರುಷಃ’ ಇತ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಸಹಿತಲಿಪ್ತೈಶ್ಚ | ಸನ್ನಿಗ್ಧಶ್ರುತಿಲಿಪ್ತಾಭ್ಯಾಮುಕ್ತಾಭ್ಯಾಮಪಿ, ಅಸನ್ನಿಗ್ಧಯೋಃ ಕೇವಲಯೋರೇವ ಬಲವತ್ತ್ವಾತ್ || 08-11 ||

ನ ಚಾನನ್ಯಥಾಸಿದ್ಧತ್ವಮನ್ಯತ್ರ ಶ್ರುತಿಲಿಂಗಾದೇಃ | ಅನ್ಯಗತಲಿಂಗಾದೀನಾಮಪಿ ತದ್ಭಗವ-
ದಪೇಕ್ಷಯಾ ಯುಕ್ತೇಃ || 12 ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ
ಶ್ರೀಮದ್ವಹ್ಮಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಯವಿವರಣೇ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ ||

|| ದ್ವಿತೀಯಃ ಪಾದಃ || 01-02 ||

|| ಹರಿಃ ಓಂ || ಬಹುಲಿಂಕಸಹಿತಶ್ರುತೇರಪಿ ಸಾವಕಾಶಾಯಾಃ, ನಿರವಕಾಶ-
ಶ್ರುತ್ಯಾದೀನಾಮೇವ ಬಲವತ್ತ್ವಮ್ | ಬಹವೋ ಹೃತ್ಪಾದಿತ್ಯಶಬ್ದಾಃ | ಕ್ಷಿತ್ಯಾದಿಷೂಕ್ತಾಃ
ದಿತ್ಯೇಽನುಕ್ತಿರಿತ್ಯಾದಿಲಿಂಕಂ ಚ | ತಥಾಽಪಿ ನಿರವಕಾಶಾ 'ಏತಮೇವ'
ಇತ್ಯವಧಾರಣಾದಯಃ || 01 ||

ಸನ್ನಿಗ್ಧಶ್ರುತಿಲಿಂಕಾಭ್ಯಾಂ ನಿಶ್ಚಿತಲಿಂಕಪ್ರಕರಣಯೋರೇವ ಬಲವತ್ತ್ವಮ್ | ಸನ್ನಿಗ್ಧಶ್ರುತಿಲಿಂಕಂ
ಚಾದಿತಿಶಬ್ದೋದಿತತ್ವಂ ಚ || 02 ||

ದ್ವಿವಚನಶ್ರುತೇರಪಿ ನಿರವಕಾಶತ್ವಂ ನಾಸ್ತಿ | ವಿಷ್ಣೋರೇವ ದ್ವಿರೂಪತ್ವಾತ್ || 03 ||

'ಸೋಽಹಮಸ್ಮಿ', 'ಸ ಏವಾಹಮಸ್ಮಿ' ಇತ್ಯಾದ್ಯಭ್ಯಾಸಾರ್ಥವಾದಸಹಿತಬಹುಶ್ರುತಿಭ್ಯೋಽಪಿ
ನಿರವಕಾಶೋಪಪತ್ತೇರೇವ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಮ್ || 04 ||

ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಶರೀರತ್ವಂ ಚ ನ ನಿರವಕಾಶಮ್ | ಯೌಗಿಕಶರೀರತ್ವೋಪಪತ್ತೇರ್ವಿಷ್ಣೋರಪಿ
|| 05 ||

"ಅಕ್ಷರಾತ್ ಪರತಃ ಪರಃ" ಇತಿ ಶ್ರುತೇರಪಿ ನಾಕ್ಷರಾತ್ ಸಮ್ಭವತೀಹ ವಿಶ್ವಮ್" ಇತ್ಯಸ್ಯಾ
ನಿರವಕಾಶತ್ವಮ್ | ಅಕ್ಷರಾತ್ ಪರತಃ ಪರಸ್ಯಾಪ್ಯಕ್ಷರಾಂತರತ್ವವಚನಾತ್ || 06 ||

ಶ್ರುತಿಸಾಧಾರಣ್ಯೇಽಪಿ ವಿಶೇಷಶ್ರುತ್ಯಾದೇರ್ನಿಶ್ಚಯಃ | ಉಭಯತ್ರ ವಿಶೇಷಶ್ರುತ್ಯಾದೌ ಪುನಃ
ಸಾವಕಾಶತ್ವನಿರವಕಾಶತ್ವಬಲಾನ್ನಿಶ್ಚಯಃ || 07 ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಯವಿವರಣೇ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಃ ಪಾದಃ

|| 01-02 ||

|| ತೃತೀಯಃ ಪಾದಃ || 01-03 ||

|| ಹರಿಃ ಓಂ || ‘ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಗ್ರನ್ಥಿರಸಿ’ | ‘ರುದ್ರೋ ವೈ ಲೋಕಾಯತನಮ್’ | ‘ವಾಯುನಾ ವೈ ಗೌತಮ ಸೂತ್ರೇಣಾಯಂ ಚ ಲೋಕಃ ಪರಶ್ಚ ಲೋಕಃ ಸರ್ವಾಣಿ ಚ ಭೂತಾನಿ ಸನ್ನಬ್ಧಾನಿ ಭವನ್ತಿ’ |

‘ಸರ್ವೇ ವಾ ಏತೇ ಪ್ರಾಣಾಶ್ಚ ಪ್ರಾಣಿನಶ್ಚ ದೇವಾಶ್ಚ ದಿವ್ಯಾನಿ ಚ ಲೋಕಾಶ್ಚ ಲೋಕಿನಶ್ಚ ಲೋಕಾಶ್ಚ ಲೋಕಿನಶ್ಚ ವಿಷ್ಣಾವೇವೋತಾಶ್ಚ ಪೋತಾಶ್ಚ ಭವನ್ತಿ’ ಇತ್ಯಾದೇ- ದ್ಯುಭ್ವಾದ್ಯಾಯತನತ್ವಮಜ್ಞಾನಾಂ ಸಾಧಾರಣಂ ಲಿಙ್ಗಮ್ || 01 ||

‘ಪ್ರಾಣೋ ವಾ ಆಶಾಯಾ ಭೂಯಾನ್’ , ‘ವಿಷ್ಣುವೈ ದೇವೇಭ್ಯೋ ಭೂಯಾಂಸ್ತಸ್ಮಾ- ದ್ಭೂಯಾನ್ನಾಮ’ ಇತ್ಯಾದೇರ್ಭೂಮಶಬ್ದೋಽಜ್ಞಾನಾಂ ಸಾಧಾರಣಃ || 02 ||

ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚೇತನ ಪ್ರಕೃತೇಶ್ಚ ವಿನಾಶಿತ್ವ ಸಾಮ್ಯಾದಕ್ಷರಶಬ್ದಃ ಸಾಧಾರಣಃ |

ಕಾರಣತ್ವಸಾಮ್ಯಾದ್ವಿಷ್ಣೋರಚೇತನಪ್ರಕೃತೇಶ್ಚ’ ‘ಸದೇವ ಸೋಮೈದಮಗ್ರ ಆಸೀತ್’ ಇತ್ಯಾದಿಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಾನಂ ಸಾಧಾರಣಮ್ || 04 ||

ಲಿಙ್ಗಂ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥಿತತ್ವಂ ಸಾಧಾರಣಮ್ || 05 ||

“ಕಥಂ ನು ತದ್ವಿಜಾನೀಯಾಮ್” ಇತ್ಯಾನುಕೂಲ್ಯೇನ ಗ್ರಹಣಂ ಕಸ್ಯೇತಿ ವಿಚಾರ್ಯಮನುಗ್ರಹಃ || 06 ||

ಪುನಃ ಶಬ್ದಾಃ ‘ಈಶಾನೋ ವಜ್ರೋ ಜ್ಯೋತಿರಾಕಾಶಃ’ ಇತಿ || 07 || 10-12 ||

ಲಿಙ್ಗಂ ಸ್ವಪ್ನಾದಿದರ್ಶನಂ ಕಸ್ಯೇತಿ || 13 ||

ಶಬ್ದೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಇತಿ || 14 ||

“ಯಸ್ಮಿನ್ ದ್ಯೌಃ ಪೃಥಿವೀ ಚಾನ್ತರಿಕ್ಷಮೋತಂ ಮನ ಓತಂ ಪ್ರಾಣಾ ಓತಾ’

ಇತ್ಯತ್ರೋಕ್ತಾನಾಂ ಲಿಙ್ಗಾನಾಮನ್ಯತ್ರ ರುದ್ರಾದಿವಿಷಯತ್ವೇ ಶಬ್ದಲಿಙ್ಗಬಾಹುಲ್ಯಮ್ | ‘ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಗ್ರನ್ಥಿರಸಿ ರುದ್ರೋ ಮಾಽಽವಿಶಾನ್ತಕಃ | ‘ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರಃ ಕೃತ್ತಿವಾಸಾಃ ಪಿನಾಕೀ’, “ಮನೋ ವೈ ರುದ್ರ ಓತಂ ಚ ಪೋತಂ ಚ”, “ರುದ್ರೋ ವಾವ ಲೋಕಾಧಾರಃ” ಇತ್ಯಾದಿಕಂ ಶಬ್ದಬಾಹುಲ್ಯಮ್ || 01 ||

‘ಪ್ರಾಣೋ ವಾ ಆಶಾಯಾ ಭೂಯಾನ್’ ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಪ್ರಾಣಾದ್ಭೂಯಸೋಽನುಕ್ತಿಃ || 2 ||

ಅತ್ತೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ‘ನ ತದಶ್ಚಾತಿ ಕಿಞ್ಚನ’ ಇತಿ ವಿರುದ್ಧತಾ || 03 ||

“ಬಹು ಸ್ಯಾಂ ಪ್ರಜಾಯೇಯ” ಇತ್ಯನ್ಯಸ್ಯಾನ್ಯಭಾವಾದ್ಯಷ್ಟಿಃ || 04 ||

‘ದಹರೋಽಸ್ಮಿನ್ನನರ ಆಕಾಶಸ್ತಸ್ಮಿನ್ಯದನಸ್ತದನ್ವೇಷ್ಟವ್ಯಮ್’ ಇತ್ಯನೇನ, ‘ಯಾವಾನ್ ವಾ ಅಯಮಾಕಾಶಸ್ತಾವಾನೇಷೋಽನರ್ಹ್ಯದಯ ಆಕಾಶಃ’ ಇತ್ಯಸ್ಯಾನ್ವಯಾಭಾವಃ || 05 ||

“ತದೇತದಿತಿ ಮನ್ಯಂತೇ” “ಕಥಂ ನು ತದ್ವಿಜಾನೀಯಾಮ್” ಇತಿ “ತೇಷಾಂ ಸುಖಂ ಶಾಶ್ವತಂ ನೇತರೇಷಾಮ್” ಇತ್ಯುಕ್ತಜ್ಞಾನಿಸುಖಗ್ರಹಣಮಿತಿ ವಿಪರೀತಶ್ರುತಿಭ್ರಮಃ || 06 ||

“ಉರ್ಧ್ವಂ ಪ್ರಾಣಮುನ್ನಯತಿ” ಇತ್ಯಾದಿಲಿಂಗಾನಾಂ ಪ್ರಾಣಾದನ್ಯತ್ರಾವಕಾಶ-ರಾಹಿತ್ಯಮಿತಿ ಭ್ರಮಃ | ಏವಮೇವೈಷ ಪ್ರಾಣ ಇತರಾನ್ ಪ್ರಾಣಾನ್ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಗೇವ ಸನ್ನಿಧತ್ತೇ” ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯಾದ್ ಭ್ರಮಃ || 07 ||

ವಜ್ರಶಬ್ದ ಉದ್ಯತತ್ವಲಿಂಗಂ ಚ ತಾದೃಗ್ಧ ಯಮ್ || 10 || 08 ||

ಆದಿತ್ಯಾದಿಜ್ಯೋತಿಷ್ಟ ಮುಭಯಲೋಕಸಂಘರಣಮ್ “ಆದಿತ್ಯೇನೈವಾಯಂ ಜ್ಯೋತಿಷಾಽಽಸ್ಮೇ” ಇತ್ಯವಧಾರಣಮಿತ್ಯಾದೀನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನ್ಯವಕಾಶಾಭಾವೋ ಬಹುತಾದೃಕ್ತ ಮ್ || 11 || 09 ||

“ವೈ, ನಾಮ” ಇತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿದ್ಯೋತಕನಿಪಾತದ್ವಯಂ, ರೂಢಿತ್ಯಾಗೇನೋಕ್ತಯೌಗಿಕಾರ್ಥ- ಸ್ವೀಕಾರೇ ವಿರೋಧಿ || 12 || 11 ||

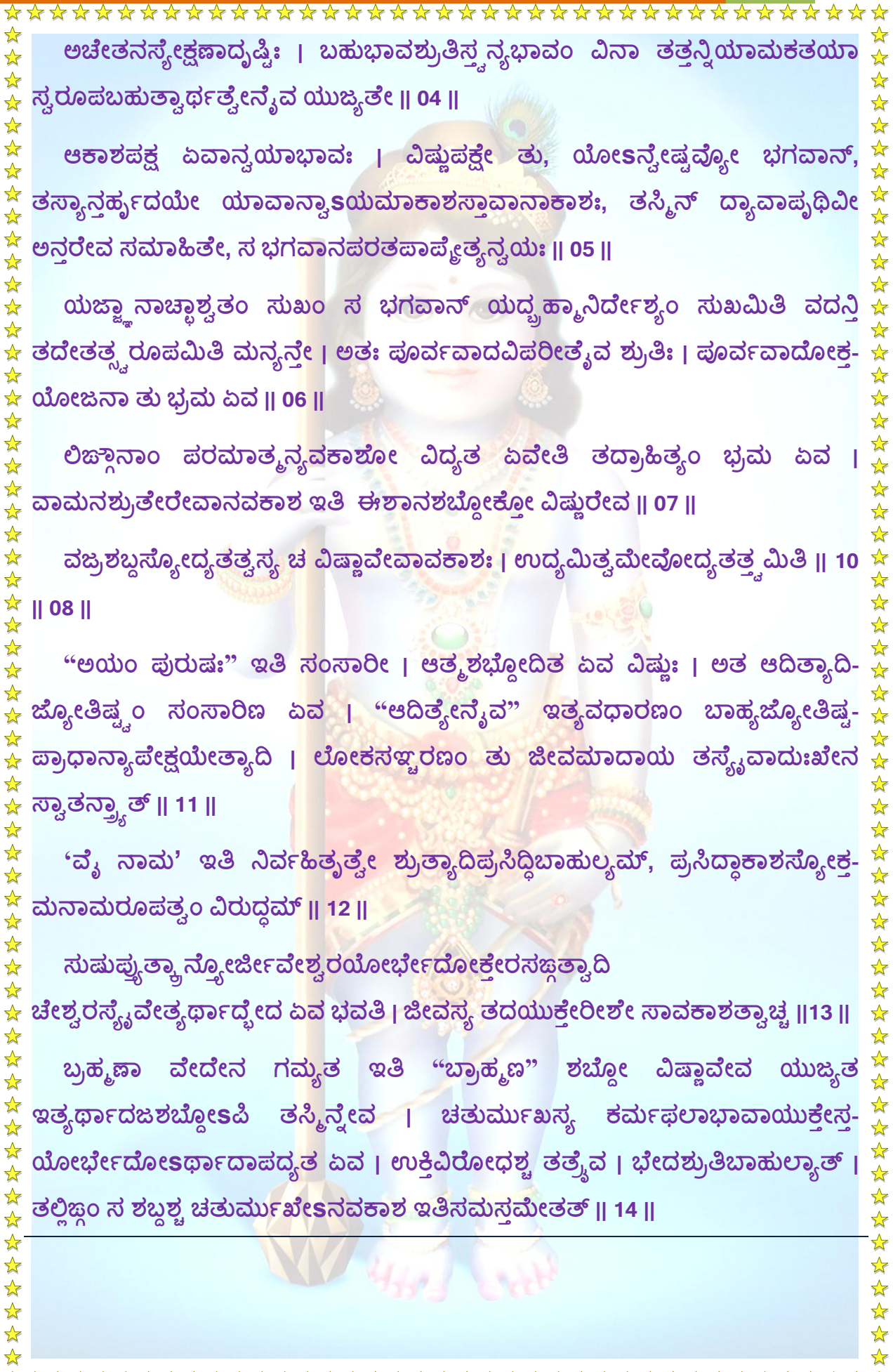
ಜೀವೇಶ್ವರಾಭೇದೇ ಈಶ್ವರೋಕ್ತಾವಪ್ಯರ್ಥಾಜ್ಜೀವ ಏವೋಚ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಾತ್ ತಥಾಗತಿಃ ||13 ||11 ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಬ್ದಸ್ಯ ಪಾಪಲೇಪಲಿಂಗಸ್ಯ ಚ ಚತುರ್ಮುಖಸ್ಯ ಸಹ ಪರಮಾತ್ಮನಾಽಭೇದಂ ವಿನಾಽವಕಾಶರಾಹಿತ್ಯಾದರ್ಥಾದಭೇದಪ್ರಾಪ್ತಿರಿತಿ ಸಮಸ್ತಮೇತತ್ || 14 || 12 ||

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಃ | ತೇಷಾಮೇವ ಲಿಂಗಶಬ್ದಾನಾಂ “ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಗ್ರನ್ಥಿರಸಿ” ಇತ್ಯಾದೀನಾಂ ವಿಷ್ಣೋ ಮುಖ್ಯವೃತ್ತಿರಿತಿ ಬಲವತ್ತ್ವ ಮ್ | ತಸ್ಯ ಹಿ ರುಗ್ರಾವಣಾದಿಕರ್ತೃತ್ವಂ ಮುಖ್ಯಮ್ || 01 ||

ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸಕಾಶಾದ್ಭಯಸ್ತಾನುಕ್ತಿಃ | ಚ ಶಬ್ದೇನ “ಏಷ ತು ವಾ ಅತಿವದತಿ” ಇತಿ ಪ್ರಾಣಾದ್ವಿಷ್ಣೋರ್ಭೂಯಸ್ತೋಕ್ತಿಶ್ಚ |

ಸರ್ವಾಧಾರಪ್ರಕೃತ್ಯಾಧಾರತ್ವಂ, ವಿಷ್ಣೋರನ್ಯಸ್ಯ ವಿರುದ್ಧಮ್ | ‘ಪತಿಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯಾತ್ಮೈಶ್ವರಂ’ “ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಪರಾಯಣಮ್” ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಅನಶನತ್ಪ್ರೋಕ್ತಿಸ್ವನುಪ- ಜೀವನಾರ್ಥತ್ವೇನೈವ ಸಾವಕಾಶಾ || 03 ||

ಅಚೇತನಸ್ಯೇಕ್ಷಣಾದೃಷ್ಟಿಃ | ಬಹುಭಾವಶ್ರುತಿಸ್ತ್ವನ್ಯಭಾವಂ ವಿನಾ ತತ್ತನ್ನಿಯಾಮಕತಯಾ
ಸ್ವರೂಪಬಹುತ್ವಾರ್ಥತ್ವೇನೈವ ಯುಜ್ಯತೇ || 04 ||

ಆಕಾಶಪಕ್ಷ ಏವಾನ್ವಯಾಭಾವಃ | ವಿಷ್ಣುಪಕ್ಷೇ ತು, ಯೋಽನ್ವೇಷ್ಟವ್ಯೋ ಭಗವಾನ್,
ತಸ್ಯಾನ್ತರ್ಹೃದಯೇ ಯಾವಾನ್ವಾಽಯಮಾಕಾಶಸ್ತಾವಾನಾಕಾಶಃ, ತಸ್ಮಿನ್ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ
ಅನ್ತರೇವ ಸಮಾಹಿತೇ, ಸ ಭಗವಾನಪರತಪಾಪೈತ್ಯನ್ವಯಃ || 05 ||

ಯಜ್ಞಾನಾಚ್ಚಾಶ್ಚತಂ ಸುಖಂ ಸ ಭಗವಾನ್ ಯದ್ಬ್ರಹ್ಮಾನಿದೇಶ್ಯಂ ಸುಖಮಿತಿ ವದಂತಿ
ತದೇತತ್ಸ್ವರೂಪಮಿತಿ ಮನ್ಯಂತೇ | ಅತಃ ಪೂರ್ವವಾದವಿಪರೀತ್ಯವ ಶ್ರುತಿಃ | ಪೂರ್ವವಾದೋಕ್ತ-
ಯೋಜನಾ ತು ಭ್ರಮ ಏವ || 06 ||

ಲಿಂಗಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನ್ಯವಕಾಶೋ ವಿದ್ಯತ ಏವೇತಿ ತದ್ರಾಹಿತ್ಯಂ ಭ್ರಮ ಏವ |
ವಾಮನಶ್ರುತೇರೇವಾನವಕಾಶ ಇತಿ ಈಶಾನಶಬ್ದೋಕ್ತೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ || 07 ||

ವಜ್ರಶಬ್ದಸ್ಯೋದ್ಯತತ್ವಸ್ಯ ಚ ವಿಷ್ಣಾವೇವಾವಕಾಶಃ | ಉದ್ಯಮಿತ್ವಮೇವೋದ್ಯತತ್ವಮಿತಿ || 10
|| 08 ||

“ಅಯಂ ಪುರುಷಃ” ಇತಿ ಸಂಸಾರೀ | ಆತ್ಮಶಬ್ದೋದಿತ ಏವ ವಿಷ್ಣುಃ | ಅತ ಆದಿತ್ಯಾದಿ-
ಜ್ಯೋತಿಷ್ಠಂ ಸಂಸಾರಿಣ ಏವ | “ಆದಿತ್ಯೇನೈವ” ಇತ್ಯವಧಾರಣಂ ಬಾಹ್ಯಜ್ಯೋತಿಷ್ಠ-
ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಾಪೇಕ್ಷಯೇತ್ಯಾದಿ | ಲೋಕಸಂಚಾರಣಂ ತು ಜೀವಮಾದಾಯ ತಸ್ಯೈವಾದುಃಖೇನ
ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯತ್ || 11 ||

‘ವೈ ನಾಮ’ ಇತಿ ನಿರ್ವಹಿತೃತ್ವೇ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಿಬಾಹುಲ್ಯಮ್, ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಕಾಶಸ್ಯೋಕ್ತ-
ಮನಾಮರೂಪತ್ವಂ ವಿರುದ್ಧಮ್ || 12 ||

ಸುಷುಪ್ತೃತ್ಯಾನ್ತೋರ್ಜೀವೇಶ್ವರಯೋರ್ಭೇದೋಕ್ತೇರಸಂಘತ್ವಾದಿ
ಚೇಶ್ವರಸ್ಯೈವೇತ್ಯರ್ಥಾರ್ಥೇದ ಏವ ಭವತಿ | ಜೀವಸ್ಯ ತದಯುಕ್ತೇರೀಶೇ ಸಾವಕಾಶತ್ವಾಚ್ಚ ||13 ||

ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವೇದೇನ ಗಮ್ಯತ ಇತಿ “ಬ್ರಾಹ್ಮಣ” ಶಬ್ದೋ ವಿಷ್ಣಾವೇವ ಯುಜ್ಯತ
ಇತ್ಯರ್ಥಾದಜಶಬ್ದೋಽಪಿ ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ | ಚತುರ್ಮುಖಸ್ಯ ಕರ್ಮಫಲಾಭಾವಾಯುಕ್ತೇಸ್ತ-
ಯೋರ್ಭೇದೋಽರ್ಥಾರ್ಥಾದಾಪದ್ಯತ ಏವ | ಉಕ್ತಿವಿರೋಧಶ್ಚ ತತ್ಯೇವ | ಭೇದಶ್ರುತಿಬಾಹುಲ್ಯತ್ |
ತಲ್ಲಿಂಗಂ ಸ ಶಬ್ದಶ್ಚ ಚತುರ್ಮುಖೇಽನವಕಾಶ ಇತಿಸಮಸ್ತಮೇತತ್ || 14 ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಯವಿವರಣೇ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ತೃತೀಯಃ ಪಾದಃ

|| 01-03 ||

|| ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ || 01-04 ||

|| ಹರಿಃ ಓಂ || ಅವರತ್ವಾದಿಧರ್ಮನಿಯನ್ವತ್ತಂ, ತತ್ತಾದಾತ್ಮ್ಯವತ್ತಂ ಚೇತಿ ದ್ವಿವಿಧಂ ಹ್ಯವರತ್ವಾದಿ | “ ನಿರನಿಷ್ಕೋ ನಿರವದ್ಯಃ” ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತೇಸ್ತತ್ತದ್ವೋಷತಾದಾತ್ಮ್ಯತ್ಯಸ್ಪೃಷ್ಟಿ-ನಿಯಮಾತ್ ವಿಷ್ಣೋಃ, ‘ನಾಮಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಯಮಾವಿಶನ್ತಿ’ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಬಲಾಚ್ಚ-ನಿಯನ್ವತ್ತಮವರತ್ವಾದಿಕಮಿತ್ಯಾಪತತಿ | ಶ್ರುತಿದ್ವಯಸ್ಯಾಪಿ ನಿರವಕಾಶತ್ವಾತ್, ಮೃತ್ಯು-ಶಬ್ದಾದಿಷು ಪ್ರಸಿದ್ಧೇಶ್ಚ ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾಚ್ಚ ಕರ್ತೃವ್ಯುತ್ಪತ್ತೇಃ | ತಮೇವ ಮೃತ್ಯುಮಮೃತಮ್ ತಾತ ದೈವಂ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾವೈಹಿ ಪರಂ ಪರಾಯಣಮ್’ ಇತ್ಯಾದೇಶ್ಚ | ಉಪಚಾರ-ಕಲ್ಪನಾಯಶ್ಚಕ್ಲಿಶ್ಚತ್ವಾತ್ | ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾಚ್ಚ | ನಾವ್ಯಕ್ತಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮ-ವಿಷಯತ್ವಾಙ್ಗೇಕಾರೇ ಸರ್ವಮಾನವಿರೋಧಃ || 01 ||

ರೂಢೀ ರೂಢಿಯೋಗೋ ಮಹಾಯೋಗೋ ಮಹಾರೂಢಿಯೋಗೋ ರೂಢೋಪಚಾರೋ ರೂಢಲಕ್ಷಣೋಪಚಾರೋ ಲಕ್ಷಣೇತಿ ಶಬ್ದವೃತ್ತಿಭೇದಾದ್ರೂಢಿಪೂರ್ವಕತ್ವೇನ ಮಹಾಯೋಗವೃತ್ತ್ಯಾ ಪರಮೇಶ್ವರೇಽಖಿಲಶಬ್ದವೃತ್ತ್ಯುಪಪತ್ತಿಃ || 02 ||

ಬಹುರೂಪತ್ವಾದಧಿಕರಣಾಧೇಯತ್ವಾದಿಕಂ ತಸ್ಯೈವ ಯುಜ್ಯತೇ || 03 ||

ವ್ಯಕ್ತಪೇಕ್ಷಯಾ ಕಾರ್ಯತ್ವಂ ಚ || 04 ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಯವಿವರಣೇ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ

|| 01-04 ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಯವಿವರಣೇ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯಃ (ಸಮನ್ವಯಾಧ್ಯಾಯಃ) ||

ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯಃ (ಅವಿರೋಧಾಧ್ಯಾಯಃ ||

ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ || 02-01 ||

|| ಹರಿಃ ಓಂ || ರುದ್ರಾದೀನಾಂ ಸಕಾಶಾದ್ವಿಷ್ಣ್ವಾದೀನಾಮೇವಾಪ್ತತ್ವಮ್ |
ಶ್ರುತ್ಯನುಸಾರಿತ್ವಾತ್ || 01 ||

ನ ಚ ಶ್ರುತೇಃ ರುದ್ರಾದಿಸ್ಮೃತಿಸಾಮ್ಯಂ, ಕಿಂತು ಸಾಕ್ಷಿಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಾಮ್ಯಮೇವ
ನಿರಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ || 02 ||

ನ ಮೃದಾದೀನಾಂ ವಚನಾದ್ಯದೃಷ್ಟಿಃ ಶ್ರುತ್ಯಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಕಾರಣಮ್ | ಅಪಿ ತು,
ವಚನಾದಿಶಕ್ತಾಯಾ ದೇವತಾಯಾ ಮೃದಾದಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವದ್ಯೋತಿಕೈವ || 03 ||

ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಸೃಷ್ಟೃತ್ವವದಸತೋಽಪಿ, ಸೃಷ್ಟೃತ್ವಂ ಶ್ರೂಯತ ಇತಿ ನಾಸ್ತಿ | ಸೋಽಸಚ್ಚಬ್ಧೋ
ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವದೇವ ಬ್ರಹ್ಮವಾಚಕ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಸಾಮ್ಯಮ್ || 04 ||

‘ಕರ್ಮಾಣಿ ವಿಜ್ಞಾನಮಯಶ್ಚ ಆತ್ಮಾ ಪರೇಽವ್ಯಯೇ ಸರ್ವ ಏಕೀಭವಂತಿ’ ಇತಿ
ಶ್ರುತಿಬಲಾನ್ನೈಕ್ಯಮ್ | ಕಿಂತು, ಭೇದಾಪಾದಕಮೇವೈತತ್, ‘ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ
ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ’ ‘ಪರಾತ್ಪರಂ ಪುರುಷಮುಪೈತಿ ದಿವ್ಯಮ್’ ಇತಿ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಕ್ಯಬಲಾತ್ |
ಏಕೀಭಾವಶಬ್ದಸ್ತುಸಾನ್ನಿಧ್ಯೇಽಪಿ ಭವತಿ |

‘ಏಕೀಭೂತಾ ತು ಸಾ ಸೇನಾ ಪಾಣ್ಡವಾನಾಭ್ಯವರ್ತತ’ ಇತಿವತ್ |

‘ಯಥೋದಕಂ ಶುದ್ಧೇ ಶುದ್ಧಮಾಸಿಕ್ತಂ ತಾದೃಗೇವ ಭವತಿ |

ಏವಂ ಮುನೇರ್ವಿಜಾನತ ಆತ್ಮಾ ಭವತಿ ಗೌತಮ್’|| ಇತಿ ವಾಕ್ಯಾಂತರಾಚ್ಚ || 05 ||

ನ ಚ ಲೌಕಿಕಸರ್ವಕಾರ್ಯಾನುಸಾರೇಣಾಕರ್ತೃತನ್ತ್ರತ್ವಂ ಸರ್ವಾನುಸಾರಃ | ಕಿಂ ತರ್ಹಿ,
ತದ್ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯೇನ ಸರ್ವಕರ್ತೃವಿಲಕ್ಷಣಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವಮೇವಾಶೇಷಯುಕ್ತಿಶ್ರುತ್ಯನುಸಾರಿ | ‘ಏಷ
ಸರ್ವೇಶ್ವರಃ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಯುಕ್ತಿಮಾತ್ರಾಚ್ಛ್ರುತಿಯುಕ್ತಾ ಹಿ ಯುಕ್ತಿರ್ಬಲವತೀ || 06 ||

ನ ಚೇಶ್ವರತ್ಯಾಗೇನ ಜೀವಸ್ಯೈವ ಕರ್ತೃತ್ವಾಙ್ಗೇಕಾರೇ ಕಲ್ಪನಾಲಾಘವಮ್ |
ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧತ್ವೇನಾಕಲ್ಪನಾತ್ | ಅಶ್ರುತಜೀವಕರ್ತೃತ್ವಾಙ್ಗೇಕಾರೇ ಗೌರವಮೇವ | ತದಭಾವಾತ್
ಸಿದ್ಧಾಂತೇ ಲಘುತಾ | ‘ನಾನ್ಯಃ ಕರ್ತಾ, ಸ ಹಿ ಸ್ವತನ್ತ್ರಃ, ಪರಮಾತ್ ಪರಮೋ ಹರಿಃ’ ಇತ್ಯಾದೇಶ್ಚ |
ಅಭೇದಪಕ್ಷಸ್ತುನಿರಾಕೃತಃ | ಶ್ರುತ್ಯನುಭವವಿರೋಧಾಚ್ಚ || 07 ||

ಶಬ್ದೈಕಸಮಧಿಗಮ್ಯತ್ವಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವಾದೀನಾಂ ವಿಶೇಷಾಣಾಮದರ್ಶನಂ ಜೀವೇ | ನ
ಜೀವಾದ್ವಿಶೇಷಾದರ್ಶನಂ ಪರಮೇಶ್ವರೇ | ವಿಶೇಷಶ್ರುತೇರೇವ || 08 ||

ನ ಚ ಪ್ರಯೋಜನಾಭಾವೋಽಕರ್ತೃತ್ವೇ ಕಾರಣಮ್ | ಅಶೇಷಕರ್ತೃತ್ವಾಪಾದಕಶ್ಚ |
ಫಲಾಪೇಕ್ಷಿಣಸ್ತಪೂರ್ಣತ್ವಾದೇವ ನ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಾದಿಶಕ್ತಿಃ , ಇತರಸ್ಯ ಪೂರ್ಣತ್ವಾದೇವಾನಂತ-
ಶಕ್ತಿತ್ವಾಚ್ಚ ಲೀಲಯೈವ ಕರ್ತೃತ್ವಮ್ || 09 ||

ನೇಶಸ್ಯ ಪೂರ್ಣತ್ವಾಸಿದ್ಧಿಃ | ಕರ್ಮಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವೇಽನೀಶತ್ವಮನಪೇಕ್ಷತ್ವೇ ಶ್ರುತೇರಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ-
ಮಿತಿ | ಕರ್ಮಣೋಽಪಿ ತದಧೀನತ್ವಮ್ | ತಥಾಽಪಿ ತದನುಸಾರೇಣ ಫಲದಾನಮಿತ್ಯನಜ್ಞೇಕಾರ
ಏವೇಷ್ವಶ್ರುತಿಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾಸಿದ್ಧಿಃ || 10 ||

ಸರ್ವಚೇತನಾ ಅಪೂರ್ಣಗುಣಾ ಇತಿ ನಿಯಮೋ ನ || ಸ್ವತನ್ತ್ರಸ್ಯ ಪೂರ್ಣಗುಣತ್ವನಿಯಮಾತ್ |

‘ಅಪೂರ್ಣೋಽಯಂ ಜೀವಸಂಘೋಽಸ್ವತನ್ತ್ರಃ ಪೂರ್ಣೋ ಹರಿಯಃ ಸ್ವತನ್ತ್ರಃ ಸದೈವ | ನ ಹಿ
ಸ್ವತನ್ತ್ರೋಽಪೂರ್ಣತಾಂ ಕಾಮಯೀತ ಪೂರ್ಣೋ ಯದಿ ಸ್ಯಾದಸ್ವತನ್ತ್ರಃ ಕುತಃ ಸಃ || ಇತಿ
ಶ್ರುತೇಃ || 11 ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ್ಯಾಯವಿವರಣೇ ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ

|| 02-01 ||

|| ದ್ವಿತೀಯಃ ಪಾದಃ || 02-02 ||

|| ಹರಿಃ ಓಂ || ಉತ್ತರೋಧಿನಸ್ತತ್ಸಮಯಸಿದ್ಧಾಃ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷನ್ಯಾಯಾಃ,
ತದ್ವಿರೋಧಿನೋಽನ್ಯೇ, ಇತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ಏವ || 01 ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ
ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಯವಿವರಣೇ ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಃ ಪಾದಃ
|| 02-02 ||

ತ್ಯತೀಯಃ ಪಾದಃ || 02-03 ||

|| ಹರಿಃ ಓಂ || ನ ಚ ವಿಯತ ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್ತ್ವೇನುಭೂತಿಯುಕ್ತಿಬಹುವಾಗ್ಗಿರೋಧೋಽಸ್ತಿ
ವ್ಯವಸ್ಥಾಯೋಗಾತ್ | ಅವಕಾಶಮಾತ್ರಸ್ಯಾವ್ಯಾಕೃತಾತ್ಮಕತ್ವಾದನುತ್ಪತ್ತಿವಚನಾನಾಂ
ತದ್ವಿಷಯತ್ವಂ, ಉತ್ಪತ್ತಿವಚನಾನಾಮಸಿತವರ್ಣಭೂತಾಕಾಶತದಭಿಮಾನಿಶರೀರವಿಷಯತ್ವಂ
ಪರಾಧೀನವಿಶೇಷತ್ವ ಮಾತ್ರವಿಷಯತ್ವಂ ಚೇತಿ ವ್ಯವಸ್ಥಾ |

‘ಆಕಾಶೋ ನೀಲಿಮೋದೇತಿ ನ ಪ್ರದೇಶಃ ಕಥಂನ |
ಅಭಾವೋ ಹಿ ಪ್ರದೇಶಸ್ಯ ನ ಹ್ಯತ್ರಾಭಾವ ಇತ್ಯಪಿ’ || ಇತಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕಃ || 01||

ತತೋಽಧಿಕಮೇತತ್ಸರ್ವಮನುಭೂತ್ಯಾದಿವಿರುದ್ಧತ್ವಂ ವಾಯುತ್ಪತ್ತಾವಿತಿ ನ ,
ವಾಯೋರೇವಾನುತ್ಪತ್ತನುಪಪತ್ತೇಃ | ಪರಾಧೀನವಿಶೇಷಮಾತ್ರಂ ಹ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಃ | ತದಭಾವ
ಉಭಯೋಃ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಂ ವಿರುದ್ಧಮೇವ | ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಾನುಪಪತ್ತೇಃ | ಉಭಯೋರಪಿ
ಪರಾಧೀನತ್ವಪ್ರಾಪ್ತೇಶ್ಚಾನೋನ್ಯಾನುರೋಧೇ, ಅನನುರೋಧೇ ತು ನ ಸರ್ವೈಶ್ಚರ್ಯಮ್ |
ಜ್ಞಾನಾವಿಸ್ಮೃತ್ಯಾ ವಾಯಾವಪಿ ವ್ಯವಸ್ಥೇತ್ಯತಿದೇಶಃ | ಅನುಪಪತ್ತಿಸ್ತು ತತ್ರಾಪಿಕಾ |
ಪರಾಧೀನವಿಶೇಷವತ್ತ್ವಮಾತ್ರಂ ತ್ವವ್ಯಾಕೃತಾಕಾಶಸ್ಯ ತದಭಿಮಾನಿಪ್ರಕೃತೇಶ್ಚ ಸಮಮೇವ
|| 02 ||

ನ ಚ ಸತಃ ಪರಾಧೀನವಿಶೇಷವತ್ತ್ವಂ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾತ್ || 03 ||

ನ ಚ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ತೇಜಸ ಉತ್ಪತ್ತೌ ದ್ವಾರಕಾರಣವೈಯರ್ಥ್ಯಮ್ | ದ್ವಾರಮನುಸೃತ್ಯೈವ
ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರವೃತ್ತೇಃ || 4 ||

ನ ಚ ತೇಜಸ ಏವಾಪಾಮುತ್ಪತ್ಯಜ್ಞೇಕಾರೇ ಘರ್ಮಾತ್ ಸ್ವೇದಾದಿದೃಷ್ಟ್ಯನುಸಾರಿತ್ವಮಿತಿ
ಗುಣಾಧಿಕ್ಯಮ್ | ಮುಖ್ಯಾರ್ಥಪರಿತ್ಯಾಗಪ್ರಾಪ್ತೇಃ || 05 ||

ನ ಚ ಅದ್ಭೋ ವಾಽನ್ನಮುತ್ಪದ್ಯತೇ ಇತ್ಯಾದ್ಯುಕ್ತಪ್ರಸಿದ್ಧಾನ್ನಾಖ್ಯಾನ್ಯಾರ್ಥವಿರೋಧೇನ
ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನ್ನನಾಮಸ್ವೀಕಾರೇ ಬಹುವಾಕ್ಯಾನುವರ್ತೀತೇತಿ ಗುಣಃ | ಅನ್ನಶಬ್ದಸ್ಯ ಪ್ರಯೋಗ-
ಬಾಹುಲ್ಯಾತ್ ಪೃಥಿವ್ಯಾಮಪಿ ಶಕ್ತಿಮತ್ತ್ವಾತ್ | ಅಧಿಕಾರಾದೀನಾಂ ನಿರವಕಾಶತ್ವಾಚ್ಚ |
ಬಹುವಾಕ್ಯಾನುರೋಧೋಽಪ್ಯತ್ಯವೇತಿ || 06 ||

ನ ಚ ರುದ್ರಾದೀನಾಂ ಲಯಕಾರಿತ್ವಾಜ್ಞೇಕಾರೇ, ಪಿತುರನ್ಯಸ್ಯ ಮಾರಕತ್ವದೃಷ್ಟೇ-
ಲೋಕದೃಷ್ಟ್ಯನುಸಾರಿತ್ವಮಿತಿ ಗುಣಃ | ಲೋಕಪಿತೃವೈರೂಪ್ಯಾದ್ವಿಷ್ಣೋರ್ಯಥಾವಾಕ್ಯ-
ಮಜ್ಞೇಕಾರೋಪಪತ್ತೇಃ | ಅನ್ಯಥಾ “ನ ವಿಷ್ಣೋರನ್ಯೋ ವಿಲಯಕೃನ್ನ ವಿಷ್ಣೋರನ್ಯೋ-

ವಿಮುಕ್ತಿದಃ” ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ | ರುದ್ರಸ್ಯ ತು ಕ್ವಚಿತ್ ಸಂಹಾರದ್ವಾರತ್ವೇನೈವ ತದ್ವಾಕ್ಯಾನಾಂ ಸಾವಕಾಶತ್ವಾತ್ || 7 ||

ನ ಚ ಲೋಕಾನುಸಾರಿತ್ವಮ್ | “ಕ್ರಮಾದುತ್ತದ್ಯತೇ, ಕ್ರಮಾದ್ವಿಲೀಯತೇ, ಕ್ರಮೇಣೈ-
ವೋತ್ಪತ್ತಿರ್ವಿಲಯಶ್ಚ ಕ್ರಮೇಣೈವಾಸ್ಮೋತ್ಪತ್ತಿವಿಲಯಾ” ಇತ್ಯಾದಿಲೋಕಾನುಸಾರಿ-
ಬಹುಶ್ರುತ್ಯನುರೋಧಶ್ಚಯಥೋತ್ಪತ್ತಿಲಯೇ |

‘ದ್ವಿವಿಧಃ ಕ್ರಮ ಉದ್ದಿಷ್ಟೋ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮೋಽನುಕ್ರಮಸ್ತಥಾ |
ಸೃಷ್ಟಾವನ್ಯೋ ಲಯೇ ಚಾನ್ಯ ಇತಿ ವೇದವಿದೋ ವಿದುಃ ’

ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಕ್ರಮವಾಕ್ಯಸ್ಯ ಸಾವಕಾಶತ್ವಾದ್ವೈರೂಪ್ಯಂ ಬಹುಪ್ರಾಕಾರತ್ವಂ ಕ್ರಮಸ್ಯ || 08 ||

ನ ಚ ಕೇಷಾಂಚಿತ್ ಕ್ರಮಾಲ್ಲಯಃ, ಕೇಷಾಂಚಿದ್ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮಾಲ್ಲಯ ಇತ್ಯಙ್ಗೇಕಾರೇ ಲೋಕದೃಷ್ಟ್ಯನುಸಾರಾದಂತರಾ ವಿಜ್ಞಾನಮನಸೀ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಮಃ | ‘ಸರ್ವಂ ವಾ ಏತತ್ ಕ್ರಮಾದುತ್ತದ್ಯತೇ, ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮಾಲ್ಲೀಯತೇ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ, ಸರ್ವಸ್ಯಾಪಿ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮಾಲ್ಲಯ- ಸಂಭ್ರಹಾತ್ | ತಲ್ಲಿಙ್ಗಸ್ಯ ತು ಚರಾಚರವ್ಯವಾಶ್ರಯವಿಜ್ಞಾನಾದಿವಿಷಯತ್ವೇನೈವ ಸಾವಕಾಶತ್ವಾತ್ || 09 ||

ನ ಚ ಚೇತನತ್ವಸಾಮ್ಯಾದ್ವಿಷ್ಟೋರಪಿ ದೇಹಲಯಃ | ‘ಸರ್ವೇ ವಾ ಏತೇ ಚಿದಾತ್ಮಾನೋ ಬ್ರಹ್ಮಂಲ್ಲಯಮನುಪ್ರಾಪ್ಯ ವಿಷ್ಟೋರುದರೇ ಸಂವಿಶಂತಿ’ ಇತಿ ತಸ್ಮೋದರೇ ಸರ್ವಸಂಭ್ರಹಾದಿಶ್ರುತಿಭ್ಯೋ ನಿತ್ಯತ್ವಾವಗಮಾತ್ ತದ್ದೇಹಸ್ಯ ಅಶ್ರುತತ್ವಾಚ್ಚಾನ್ಯಥಾ || ನ ಚಾನಾದಿತ್ವಾಜ್ಞೇವಸ್ಯ ಪರಾಧೀನ ವಿಶೇಷಾಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | "ಇದಂ ಸರ್ವಮಸೃಜತ " ಇತಿ ಸರ್ವಸ್ಮಿನ್ ಗೃಹೀತತ್ವಾತ್ | ಪರಾಧೀನವಿಶೇಷವತ್ತ್ವೇಽಪ್ಯನಾದಿತ್ವಸ್ಯಾವಿರೋಧಾತ್ || 11 ||

ನ ಚ ಸರ್ವದೇಹೇ ಸ್ಪರ್ಶಜ್ಞಾನಾದ್ರಸಾದೀನಾಂ ಚ ತತ್ರ ತತ್ರ ಪರಿಜ್ಞಾನಾ- ಜ್ಞೇವಸ್ಯಾನಣುತ್ತಮ್ | ಉತ್ಪಾನ್ನಿಗತ್ಯಾದೇಃ | ಆದಿಶಬ್ದೇನ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೇಜೋರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಪ್ತಾಸ್ಪರ್ಶಾದಿಜ್ಞಾನೋಪಪತ್ತಿಃ | ಅತೋಽಣುತ್ತಮನಣುತ್ತಂ ಚೇತಿ ಭಾವಃ || 12 ||

ನ ಚ ಜೀವಸ್ಯ ಬಹುರೂಪತ್ವಶಕ್ತಾವೀಶೇನ ಗುಣಸಾಮ್ಯಮ್ | ಈಶಶಕ್ತ್ಯೈವ ಬಹುರೂಪತ್ವಾದೇಃ || 13 ||

ನ ಚ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಜೀವೇಶ್ವರೈಕೈಮ್ | ಸರ್ವಮಾನವಿರೋಧಾತ್ | ಶ್ರುತೇಃ ಸಾದೃಶೈಕ್ಯಾದಿನಾ
ಸಾವಕಾಶತ್ವಾತ್ | ಬಹುಮಾನವಿರೋಧೇ ಏಕಸ್ಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯಾಚ್ಚ | ಧರ್ಮಿಗ್ರಾಹಕವಿರೋಧಾಚ್ಚ

|| 14 ||

ನ ಚೋತ್ಪತ್ತಿಮತ್ತಾ ದ್ವಿನಾಶಿತ್ವಂ ಜೀವಸ್ಯ | ಅನಿತ್ಯತ್ವೇ ತದಭೀಷ್ಟಮೋಕ್ಷಾದ್ಯಸಿದ್ಧೇಃ | ನ ಹಿ
ಪರಾಧೀನವಿಶೇಷವತ್ಸ ಮಾತ್ರೇಣ ವಿನಾಶಿತ್ವಮ್, ತಾದೃಶಾನಾಮೇವ
ನಿತ್ಯತ್ವಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ || 15 ||

ನ ಚ ಸ್ವಗುಣಾನನುಭೂತ್ಯನುಪಪತ್ತೇಃ ಪೂರ್ವಂ ಜ್ಞಾನಾದೀನಾಂ ಸಾಮನ್ಯೇನಾಭಾವಃ|
ಪೂರ್ವಮವ್ಯಕ್ತಾನಾಂ ಪಶ್ಚಾತ್ ಸುವ್ಯಕ್ತಪಪತ್ತೇಃ || 16 ||

ನ ಚೇಶ್ವರಸೈವ ಕರ್ತೃತ್ವೇ ಕಲ್ಪನಾಲಾಘವಮ್ | ಜೀವಸ್ಯಾಕರ್ತೃತ್ವೇ
ಶಾಸ್ತ್ರವೈಯರ್ಥ್ಯಾತ್| ತಸ್ಯಾಪಿ ಕರ್ತೃತ್ವೇ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಸಿದ್ಧೇಶ್ಚ || 17 ||

ನ ಚ ನಾನಾಶ್ರುತೇರಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮ್ | ದೃಷ್ಟಭೇದಾನುಸಾರೇಣ ತಾಸಾಮರ್ಥೋಪಪತ್ತೇಃ |
ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಕಲ್ಪನಸ್ಯ ವಿಪರೀತಜ್ಞಾನಮೂಲತ್ವಾತ್ || 18 ||

ನ ಚ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಮನಾಭಾಸತ್ವೇ ಕಾರಣಮ್ | ಜೀವಾನಾಂ ಸಾಮಾನ್ಯತ ಆಭಾಸತ್ವೇಽಪಿ
ವಿಶೇಷಾದೃಷ್ಟಾದ್ವೈಚಿತ್ರ್ಯೋಪಪತ್ತೇಃ || 19 ||

**|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ
ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಯವಿವರಣೇ ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ತೃತೀಯಃ ಪಾದಃ
|| 02-03||**

|| ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ || 02-04 ||

|| ಹರಿಃ ಓಂ || ನ ಚ ಪ್ರಾಣಾನಾಮುತ್ತತ್ಯಜ್ಞೇಕಾರೇ, 'ಪ್ರಾಣಾ ಏವಾನಾದಯಃ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ವಷ್ಟಾರ್ಥವದ್ವಿಶೇಷಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ | 'ಆತ್ಮೈವೇದಮಗ್ರ ಆಸೀತ್ ಸ ಪ್ರಾಣಮಸೃಜತ, ಸ ಪ್ರಾಣಾನ್ ಇತ್ಯಾದಿವಚನಾದನಾದಿತ್ಯ ಏವ ಸ್ವಷ್ಟಾರ್ಥವದ್ವಿಶೇಷಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ | 'ಇದಂ ಸರ್ವಮಸೃಜತ' ಇತಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಚನಸ್ಯಾಧಿಕ್ಯಂ ಸಿದ್ಧಾಂತೇ | ವಿಶೇಷಮಾತ್ರಶ್ರುತೇಃ ಸಾವಕಾಶಾಯಾ ಉಭಯಶ್ರುತೇಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ || 01 ||

ನ ಚ "ನಿತ್ಯಂ ಮನೋಽನಾದಿತ್ಯಾತ್" ಇತಿ ವಿಶೇಷಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ | 'ಏತಸ್ಮಾಜ್ಜಾಯತೇ ಪ್ರಾಣೋ ಮನಃ ಸರ್ವೇನ್ದ್ರಿಯಾಣಿ ಚ' ಇತಿ ವಿಶೇಷಶ್ರುತೇಃ || 02 ||

ನ ಚ ವಾಗ್ವಾವ ನಿತ್ಯಾ' ಇತಿ ವಿಶೇಷಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ, 'ಮನಸೋ ವಾವ ವಾಗುತ್ತದ್ಯತೇ, ವಾಚೋ ವ್ಯಾಹರಣಮ್' ಇತಿ ವಿಶೇಷಶ್ರುತೇಃ || 03 ||

ನ ಚ 'ದಶೇಮೇ ಪುರುಷೇ ಪ್ರಾಣಾಃ ಆತ್ಮೈವಕಾದಶಃ' 'ಸಪ್ತ ಪ್ರಾಣಾಃ ಪ್ರಭವಂತಿ ತಸ್ಮಾತ್' ಇತಿ ಸಂಖ್ಯಾ ವಿಶೇಷಶ್ರುತ್ಯೋರೇವ ಪರಸ್ಪರವಿರೋಧಃ | "ಗುಹಾಶಯಾಂ ನಿಹಿತಾಃ ಸಪ್ತ ಸಪ್ತ" ಇತಿ ಸಪ್ತಭಾವಸ್ಯ ಬುದ್ಧೀನ್ದ್ರಿಯವಿಷಯತ್ವೇನ ವಿಶೇಷಿತತ್ಯಾತ್ ಸಂಖ್ಯಾ ಶ್ರುತ್ಯೋರ್-ವಿಷಯವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಾತ್ || 04 ||

ನ ಚ " ದೀವೀವ ಚಕ್ಷುರಾತತಮ್" ಇತಿ ವ್ಯಾಪ್ತ್ಯಾಖ್ಯವಿಶೇಷವಾಚಕಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ "ಅಣುನಿ ವಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣಿ ತೇಷಾಂ ಪ್ರಕಾಶೋ ವ್ಯಾತತಃ" ಇತಿ ತತೋಽಪ್ಯಣುತ್ಸ-ವಾಚಕವಿಶೇಷಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ || 05 ||

ನ ಚ,

"ಯತ್ರಾಪ್ತಿಯರ್ಥತ್ವರಿತ್ಯಾಗ ಉತ್ಪತ್ತಿರ್ಮರಣಂ ತಥಾ |
ತಸ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿರ್ಮೃತಿಶ್ಚೈವ ಕಥಂ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಯುಜ್ಯತೇ ||"

ಇತ್ಯಾದಿರ್ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ವಚನಾನ್ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ನೋತ್ಪತ್ತಿರಿತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ |

'ಮಹತ್ತಾ ನ್ಮಹತಾಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಕರ್ತಾ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಚೈಕರಾಟ್ |
ಕಿಂ ನಾಮ ನ ಸೃಜೇದೇಷ ಯೇನ ಶಕ್ಯೇದಮಾವೃತಮ್ ||'

ಇತಿ ಶ್ರುತೇಸ್ತತೋಽಪಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಾದ್ವಿಷ್ಣೋಃ || 06 ||

ನ ಚ ಪ್ರಾಣಾದಿಪಿಂಚುಕಸ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಸದ್ಗುಣತ್ವಾನ್ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣವೃತ್ತಿತ್ವಮೇವ |

‘ಅಶೇಷಗುಣಪೂರ್ಣಾನಿ ಮುಖ್ಯರೂಪಾಣಿ ಪಿಂಚು ಚ |

ತದ್ವಾಸಾಃ ಪಿಂಚು ಜಾನ್ಯೇಽಪಿ ಪ್ರಾಣಾದ್ಯಾಃ ಸದ್ಗುಣೈರ್ಯುತಾಃ || ’

ಇತಿ ಶ್ರುತೇರ್ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ತತೋಽಪಿ ವ್ಯಕ್ತಸದ್ಗುಣತ್ವಾತ್ || 08 ||

ನ ಚಾಣುತ್ವೇ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ “ಮಹಾನ್ ವೈ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣೋ ಯೇನ ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಚರಾಚರಮ್” ಇತಿ ದೃಷ್ಟಾಯುಕ್ತಿಃ | ‘ಅಣುವೈ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣೋ ಯ ಉತ್ಪ್ರಾಂತಿ ನಾಡೀಭಿಃ’ ಇತಿ ದೃಷ್ಟಾಯುಕ್ತೇರನುತ್ವೇ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ || 09 ||

ನ ಚೇನ್ಪ್ರಿಯಾಣಾಂ ಜೀವಾಕರಣತ್ವೇ ದೃಷ್ಟಾಯುಕ್ತಿಃ | ಕ್ವಚಿದತದ್ವಶತ್ವಸ್ಯಾಪಿ ದೃಷ್ಟತ್ವಾತ್ | ‘ಯಚ್ಚಕ್ಷುಷಿ ತಿಷ್ಠನ್’ ಇತ್ಯಾದಿದೃಷ್ಟಾಽತ್ಯುಕ್ತೇರಿಶಾಧೀನತ್ವಾನಜ್ಞೇಕಾರೇ | ಲೌಕಿಕದೃಷ್ಟೇ- ಸ್ವೀಶೇನೈವ ಜೀವಾನುಸಾರಿತ್ವಕೃಪ್ಪೋಪಪತ್ತೇಃ || 10 ||

ನ ಚೇಶವಶತ್ವಸಾಮ್ಯಾನ್ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯಾಪ್ಯನ್ಯಸಾಮ್ಯಮ್ ; ‘ಯಸ್ಮಿನ್ನಿದಂ ಸರ್ವ- ಮಧ್ಯಾಧೋಽತ್’ , ‘ಪ್ರಾಣಸ್ಯೈತದ್ವಶೇ ಸರ್ವಂ ತ್ರಿದಿವೇ ಯತ್ರತಿಷ್ಠಿತಮ್’ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೇರೀಶಸಾಮ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಭಾವಾತ್ | ‘ಪ್ರಾಣಸ್ಯೈತದ್ವಶೇ ಸರ್ವಂ ಪ್ರಾಣಃ ಪರವಶೇ ಸ್ಥಿತಃ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇರ್ಮಧ್ಯಮತ್ವೋಪಪತ್ತೇಃ || 11 ||

ನ ಚ ವಿರಿಂಚಸ್ಯಾಪಿ ಕರ್ತೃತ್ವಶಕ್ತೇಃ ಸ ಏವ ಶರೀರಾದಿಸೃಷ್ಟಾ |

‘ತ್ರಿವೃತ್ತಿಯಾ ಯತೋ ವಿಷ್ಣೋ ರೂಪಂ ಚ ತದಪೇಕ್ಷಯಾ |

ರೂಪಾಪೇಕ್ಷಂ ತಥಾ ನಾಮ ವ್ಯವಹಾರಸ್ತದಾತ್ಮಕಃ ||

ಅತೋ ರೂಪಸ್ಯ ನಾಮ್ನಶ್ಚ ವ್ಯವಹಾರಸ್ಯ ಚೈಕರಾಟ್ |

ಹರಿರೇವ ಯತಃ ಕರ್ತಾ ಪಿತಾಽತೋ ಭಗವಾನ್ ಪ್ರಭುಃ’ ||

ಇತ್ಯಾದೇಸ್ತಸ್ಯೈವ ಕರ್ತೃತ್ವಶಕ್ತೇರ್ವಿರಿಂಚಸ್ಯ ತು ದ್ವಾರತಯೋಪಪತ್ತೇಃ || 12 ||

ನ ಚ ಮಿಶ್ರತ್ವಾದ್ಯೂತಾನಾಂ ಮಿಶ್ರತಾಯಾಮವಿಶೇಷಃ | “ಅನ್ನಮಶಿತಂ ತ್ರೇಧಾ ವಿಧೀಯತೇ” ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಮಿಶ್ರತಾಯಾಮಪಿ ವಿಶೇಷೋಕ್ತೇಃ |

“ಸರ್ವಂ ಚ ಭೌತಿಕಂ ಮಿಶ್ರಂ ಮಿಶ್ರತ್ವೇಽಪಿ ವಿಶೇಷಿತಾ |

ಭೌಮಂ ಮಾಂಸಮಸೃಗ್ವಾರಿ ತೇಜೋ ಮಜ್ಜಾವಿಶೇಷತಃ ||”ಇತ್ಯಾದೇಶ್ಚ || 13||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಯವಿವರಣೇ ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ

|| 02-04 ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಯವಿವರಣೇ ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯಃ ||

ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯಃ (ಸಾಧನಾಧ್ಯಾಯಃ)

ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ (03-01)

|| ಹರಿಃ ಓಂ || 'ಭೂತಬಂಧಸ್ತು ಸಂಸಾರೋ ಮುಕ್ತಿಸ್ತೇಭ್ಯೋ ವಿಮೋಚನಮ್ | 'ಇತಿ ವಚನಾತ್ ಸ್ವಾಭಾವಿಕಮರಣಮೇವ ಮುಕ್ತಿರಿತಿ ನ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ | ಮುಕ್ತಿಸಾಧನತ್ವೇನ ಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಾಧಿಕ್ಯೋಪದೇಶಾನ್ಮರಣೇ ಭೂತವಿಯೋಗಸ್ಯೈವಾಭಾವಾತ್ | 'ಭೂತಯುಕ್ತಃ ಪರಂ ಲೋಕಮಿಮಂ ಲೋಕಂ ಚ ಗಚ್ಛತಿ |' ಇತ್ಯಾದಿವಚನಾತ್ || 01 ||

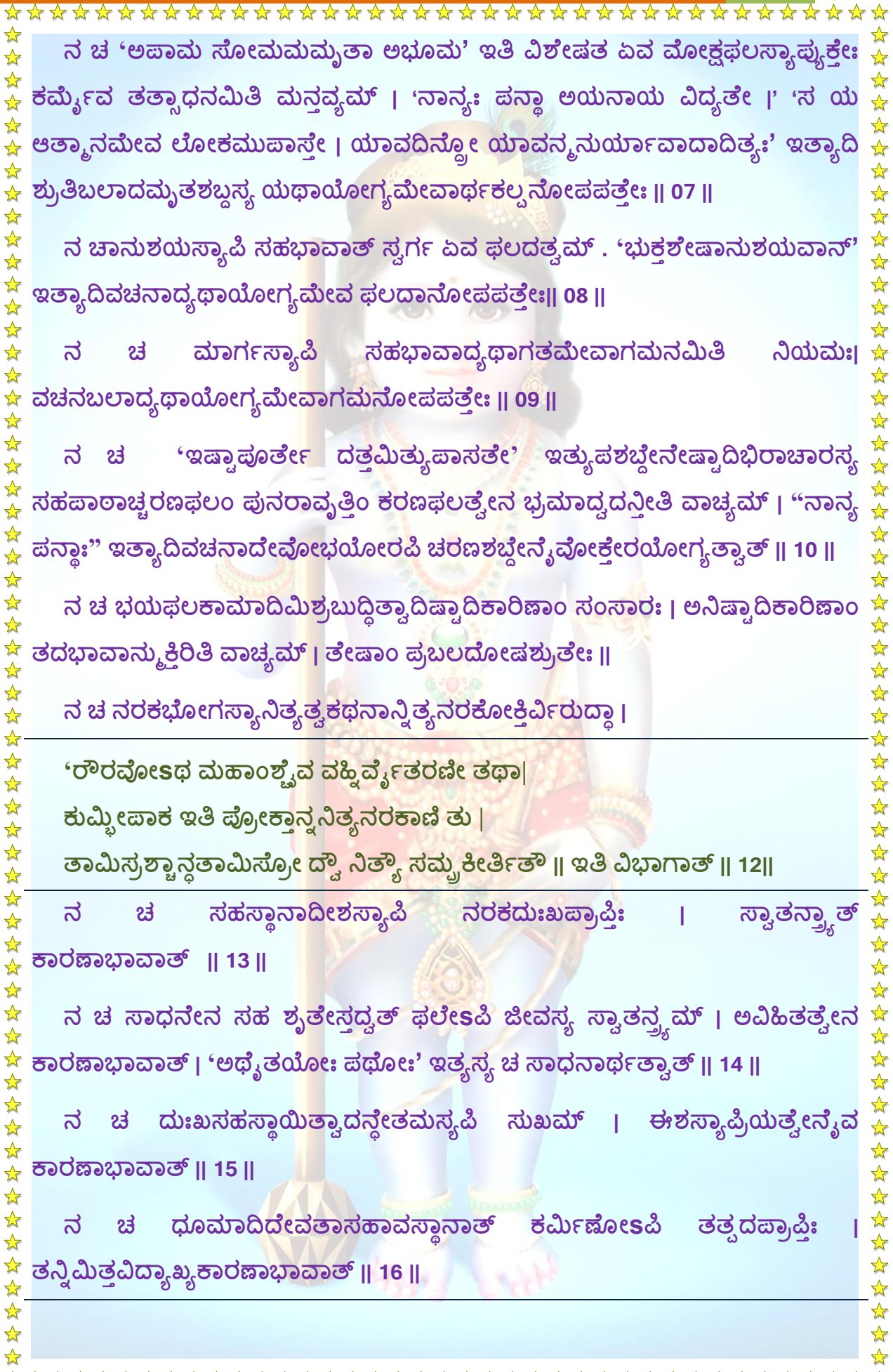
'ಇತಿ ತು ಪಞ್ಚಮ್ಯಾ ಮಾಹುತಾವಾಪಃ ಪುರುಷವಚಸೋ ಭವಂತಿ' ಇತ್ಯತ್ರ ಭೂತಾನೀತಿ ಸಾಮಾನ್ಯನಾಮಾನುಕ್ತ್ವಾಽಪಾಮಿತಿ ವಿಶೇಷನಾಮಕಥನಾದಪಾಮೇವ ಸಹಗತಿರಿತಿ ನ ವಾಚ್ಯಮ್ | ತ್ಯಾ ತ್ಮಕತ್ವಾದಪಾಮರ್ಥತಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಗತಿಪ್ರಾಪ್ತೇಃ || 02 ||

ನ ಚ ಭೂತಾನಿ ಗಚ್ಛಂತೀತಿ ಸಹೈವಾನುಕ್ತೇಸ್ತದಭಾವಃ | ಪ್ರಾಣಗತೇರುಪಪತ್ತಿತ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ || 03 ||

ನ ಚ 'ಅಗ್ನಿಂ ವಾಗಪ್ಯೇತಿ' ಇತ್ಯಾದ್ಯನ್ಯಥೋಕ್ತೇಃ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಚ ನ ಸಹಗತಿಃ ದ್ವಿರೂಪತ್ವಾತ್ ಪ್ರಾಣಾನಾಮ್ || 04 ||

ನ ಚ 'ಪ್ರಥಮತೋ ಭೂತಾನಿ ಜುಹ್ವತಿ' ಇತಿ ವಿಶೇಷಾನುಕ್ತೇರ್ಭೂತಾನಾಮಸಹಗತಿಃ 'ಭೂತಾನಿ ಜುಹ್ವತಿ' ಇತ್ಯುಪಕ್ರಮಾದಪಿ 'ಇತಿ ತು ಪಞ್ಚಮ್ಯಾ ಮಾಹುತಾವಾಪಃ ಪುರುಷವಚಸೋ ಭವಂತಿ' ಇತ್ಯುಪಸಂಹಾರಸ್ಯಾಧಿಕ್ಯಾತ್ ತದನುಸಾರೇಣೋಪಕ್ರಮೋಕ್ತಶ್ಚದ್ಧಾಶಬ್ದಸ್ಯಾಪಿ ತಾ ಏವಾರ್ಥ ಇತ್ಯಾಪತ್ತೇಃ | ಉಪಕ್ರಮವಿರೋಧೇನೋಪಸಂಹಾರಾನುಪಪತ್ತೇಃ | ಉಪಕ್ರಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾರ್ಥಮೇವೋಪಸಂಹಾರಾನುಸಾರಿತ್ವಮಜ್ಞೇಕರ್ತವ್ಯಮ್ | ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಸ್ಯ ಪಶ್ಚಾತ್ತನತ್ವನಿಯಮಾತ್ | ಉಪಕ್ರಮಾನುಸಾರಿತ್ವನಿಯಮೇಽಪ್ಯುಪಸಂಹಾರಸ್ಯೋಪಸಂಹಾರೇಣೈವೋಪಕ್ರಮಾರ್ಥೋಪಜ್ಞಾಯತೇ || 05 ||

ನ ಚ ವಿಶೇಷಾಶ್ರವಣನಿಯಮ ಏವ ಬಲವಾನ್ | ಸ್ಥಾನಾಂತರಶ್ರವಣಸ್ಯಾಪ್ಯೇತದನುರೂಪತ್ವಾತ್ | ಆರ್ಥಿಕಶ್ರವಣಮಪ್ಯನುಕ್ತಿಂ ಬಾಧತ ಏವ | ಕಿಮು ಸ್ಥಾನಾಂತರಗತಂ ಸ್ಪಷ್ಟಶ್ರವಣಮಿತಿ ಕೈಮುತ್ಯಾರ್ಥಮೇವ ನೇಷ್ವಾದಿಕಾರಿಣಾಂ ಪ್ರತೀತೇರಿತಿ ಪರಿಹಾರಾಂತರಮುಕ್ತಮ್ || 06 ||

ನ ಚ 'ಅಪಾಮ ಸೋಮಮಮೃತಾ ಅಭೂಮ' ಇತಿ ವಿಶೇಷತ ಏವ ಮೋಕ್ಷಫಲಸ್ಯಾಪ್ಯುಕ್ತೇಃ
ಕರ್ಮೈವ ತತ್ಸಾಧನಮಿತಿ ಮನ್ವವ್ಯಮ್ | 'ನಾನ್ಯಃ ಪನ್ನಾ ಅಯನಾಯ ವಿದ್ಯತೇ | 'ಸ ಯ
ಆತ್ಮಾನಮೇವ ಲೋಕಮುಪಾಸ್ತೇ | ಯಾವದಿನ್ಮೋ ಯಾವನ್ಮನುರ್ಯಾವಾದಾದಿತ್ಯಃ' ಇತ್ಯಾದಿ
ಶ್ರುತಿಬಲಾದಮೃತಶಬ್ದಸ್ಯ ಯಥಾಯೋಗ್ಯಮೇವಾರ್ಥಕಲ್ಪನೋಪಪತ್ತೇಃ || 07 ||

ನ ಚಾನುಶಯಸ್ಯಾಪಿ ಸಹಭಾವಾತ್ ಸ್ವರ್ಗ ಏವ ಫಲದತ್ವಮ್ . 'ಭುಕ್ತಶೇಷಾನುಶಯವಾನ್'
ಇತ್ಯಾದಿವಚನಾದ್ಯಥಾಯೋಗ್ಯಮೇವ ಫಲದಾನೋಪಪತ್ತೇಃ|| 08 ||

ನ ಚ ಮಾರ್ಗಸ್ಯಾಪಿ ಸಹಭಾವಾದ್ಯಥಾಗತಮೇವಾಗಮನಮಿತಿ ನಿಯಮಃ|
ವಚನಬಲಾದ್ಯಥಾಯೋಗ್ಯಮೇವಾಗಮನೋಪಪತ್ತೇಃ || 09 ||

ನ ಚ 'ಇಷ್ಟಾಪೂರ್ತೇ ದತ್ತಮಿತ್ಯುಪಾಸತೇ' ಇತ್ಯುಪಶಬ್ದೇನೇಷ್ಟಾದಿಭಿರಾಚಾರಸ್ಯ
ಸಹಪಾರಾಚ್ಚರಣಫಲಂ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಂ ಕರಣಫಲತ್ವೇನ ಭ್ರಮಾದ್ವದಂತೀತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | "ನಾನ್ಯ
ಪನ್ನಾಃ" ಇತ್ಯಾದಿವಚನಾದೇವೋಭಯೋರಪಿ ಚರಣಶಬ್ದೇನೈವೋಕ್ತೇರಯೋಗ್ಯತ್ವಾತ್ || 10 ||

ನ ಚ ಭಯಫಲಕಾಮಾದಿಮಿಶ್ರಬುದ್ಧಿತ್ವಾದಿಷ್ಟಾದಿಕಾರಿಣಾಂ ಸಂಸಾರಃ | ಅನಿಷ್ಟಾದಿಕಾರಿಣಾಂ
ತದಭಾವಾನ್ಮುಕ್ತಿರಿತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ತೇಷಾಂ ಪ್ರಬಲದೋಷಶ್ರುತೇಃ ||

ನ ಚ ನರಕಭೋಗಸ್ಯಾನಿತ್ಯತ್ವಕಥನಾನಿತ್ಯನರಕೋಕ್ತಿರ್ವಿರುದ್ಧಾ |

'ರೌರವೋಽಥ ಮಹಾಂಶ್ಚೈವ ವಹ್ನಿವೈತರಣೀ ತಥಾ|
ಕುಮ್ಭೀಪಾಕ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾನ್ನನಿತ್ಯನರಕಾಣಿ ತು |
ತಾಮಿಸ್ರಶ್ಚಾನ್ತತಾಮಿಸ್ರೋ ದ್ವೌ ನಿತ್ಯೌ ಸಮ್ಪ್ರಕೀರ್ತಿತೌ || ಇತಿ ವಿಭಾಗಾತ್ || 12||

ನ ಚ ಸಹಸ್ರಾನಾದೀಶಸ್ಯಾಪಿ ನರಕದುಃಖಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಾತ್
ಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ || 13 ||

ನ ಚ ಸಾಧನೇನ ಸಹ ಶೃತೇಸ್ತದ್ವತ್ ಫಲೇಽಪಿ ಜೀವಸ್ಯ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಮ್ | ಅವಿಹಿತತ್ವೇನ
ಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ | 'ಅಥೈತಯೋಃ ಪಥೋಃ' ಇತ್ಯಸ್ಯ ಚ ಸಾಧನಾರ್ಥತ್ವಾತ್ || 14 ||

ನ ಚ ದುಃಖಸಹಸ್ರಾಯಿತ್ವಾದನ್ವೇತಮಸ್ಯಾಪಿ ಸುಖಮ್ | ಈಶಸ್ಯಾಪ್ತಿಯತ್ವೇನೈವ
ಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ || 15 ||

ನ ಚ ಧೂಮಾದಿದೇವತಾಸಹಾವಸ್ಥಾನಾತ್ ಕರ್ಮಿಣೋಽಪಿ ತತ್ಪದಪ್ರಾಪ್ತಿಃ |
ತನ್ನಿಮಿತ್ತವಿದ್ಯಾಖ್ಯಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ || 16 ||

ನ ಚ ತೈನ್ವೈಃ ಸಹಾವಸ್ಥಾನಾದತಿಚಿರತ್ವಮ್ | 'ವತ್ಸರಾತ್ ಪೂರ್ವಮೇವ ತು' ಇತಿ
ಕ್ಷಪ್ತಕಾಲಾದಧಿಕಾವಸ್ಥಾನೇ ಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ || 17 ||

ನ ಚ ವೀಹ್ಯಾದಿಜೀವೈಃ ಸಹಾವಸ್ಥಾನಾದ್ ದುಃಖಪ್ರಾಪ್ತೀಃ | ಶಬ್ದವಿಹಿತತ್ವೇನ
ಪಾಪಾಘ್ನಿಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ || 18 ||

ನ ಚ ವೈಯರ್ಥ್ಯಾತ್ ಪಿತೃಶರೀರಗಮನಮ್ | 'ಈಶಕ್ಷಪ್ತೈವ ಪಿತರಂ ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಯಾತಿ
ಮಾತರಮ್' ಇತೀಶಕ್ಷಪ್ತತ್ವವಚನಾತ್ || 19 ||

ನ ಚ ಪಿತುಃ ಸಕಾಶಾದನ್ಯತೋ ವೌದರ್ಯಗರ್ಭಸ್ಥಶರೀರಮೇವ ಪ್ರವೇಷು-
ಮುಪಪತ್ತೇರ್ಯೋನಿಪ್ರವೇಶಾಭಾವ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | 'ಯೋನಿದ್ವಾರೇಣ ದೇಹಂ ಚ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ
ಪ್ರಾಯಶೋ ನರಃ' ಇತಿ ವಚನಾತ್ ಸಾಮಾನ್ಯತೋ ಗತ್ಯನ್ತರಾಭಾವಾತ್ |

'ವಿಶೇಷಕಾರಣಾದೇವ ವಿಶೇಷಾಚ್ಚನಿರಿಷ್ಯತೇ|
ಸಾಮಾನ್ಯಜನನಂ ಚೈವ ನೃ-ಣಾಂ ಸಾಮಾನ್ಯಹೇತುತಃ||' ಇತಿ ವಚನಾಚ್ಚ || 20||

**|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ
ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಯವಿವರಣೇ ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ
|| 03-01 ||**

|| ದ್ವಿತೀಯಃ ಪಾದಃ || 03-02 ||

|| ಹರಿಃ ಓಂ || ಪಶ್ಚಾದದೃಷ್ಟೇಃ ಸ್ವಪ್ನವಿಷಯಸ್ಯಾಸತ್ತಂ ನ ವಾಚ್ಯಮ್ |
ಅಶಕೃಕರಣಶಕ್ತಿಮತ್ತಾ ದೀಶ್ವರಸ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರೇಣ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಪುನಃ ಸಂಸ್ಕಾರಮಾತ್ರತಾಮಾಪಾದ್ಯ
ತಸ್ಯಾಪಿ ತರೋಧಾನೋಪಪತ್ತೇಃ | ಜಾಗ್ರತ್ಪ್ರತೀತಿಮಾತ್ರಸ್ಯ ಭ್ರಮತ್ವಾತ್ || 01 ||

ನ ಚಾವಿಜ್ಞಾನಮಾತ್ರೇಣ ಸ್ವಪ್ನಪ್ರತೀತ್ಯಾ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತೇವ ಸ್ವಪ್ನತಿರೋಧಾನಂ ನೇಶೇನೇತಿ
ವಾಚ್ಯಮ್ | ಬೋಧೇ ಜೀವಸ್ಯಾಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾತ್ | ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನಯೋಸ್ತದನ್ಯತ್ವೇ ಜಡತ್ವಾತ್
ಕೌಮುತ್ಯೇನಾಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾತ್ | ತತ್ಸ್ವ ರೂಪತ್ವೇ ತೇನೈವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತತ್ವಾತ್ | ಉಭಯಾತ್ಮಕತ್ವೇ
ದೋಷದ್ವಯಾಪಾತಾತ್ | ಅನುಭಯತ್ವಸ್ಯ ವ್ಯಾಹತೇಃ | ತಾವನ್ಮಾತ್ರನಿಮಿತ್ತತ್ವೇ
ಮಾನಾಭಾವಾತ್ | ಸರ್ವಸ್ಯೇಶಹೇತುತ್ವೇ ಮಾನಾಚ್ಚ || 02 ||

ನ ಚ ಕಾಲಾಪೇಕ್ಷಯೈವ ಜಾಗರಿತಮ್ | ಅಚೇತನತ್ವಾದೇವ ಕಾಲಸ್ಯ | ಚೇತನಾನ್ತರಸ್ಯಾಪ್ಯ
ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾತ್ || 03 ||

ನ ಚ ಪರಮಾತ್ಮನೋಽನ್ಯತ್ರಾವಸ್ಥಾನೇ ದುಃಖಿತ್ವಪ್ರಾಪ್ತೇರ್ನಾಡಿಷು ಸುಪ್ತಿನಃ ಭವತಿ
ಉಭಯಸ್ವೀಕಾರೋಪಪತ್ತೌ ಮಾನಸ್ಯ ಕ್ಲೃಪ್ಯಕಾರಣಮಿತ್ಯನವಸ್ಥಿತಿದೋಷಾದತಿಪ್ರಸಜ್ಞಾತ್||04||

ನ ಚ ಪ್ರಬೋಧಸ್ಯ ಪೃಥಗಪಿ ಕಾರಣದೃಷ್ಟೇಃ ಕ್ವಚಿತ್ ತದೇವ | 'ನ ಋತೇ ತ್ವತ್ತ್ವಿಯತೇ' ಇತಿ
ಶ್ರುತೇಸ್ತತ್ರಾಪಿ ಈಶಕೃತತ್ವೇ ಸಮ್ಯಜ್ ಮಾನಾತ್ || 05 ||

ನ ಚ ರಾಜಾದೀನಾಂ ಪೃಥಗ್ಗರ್ಶನಾದೀಶಾನ್ತರಕಲ್ಪನಾ |

'ದೇಶಕಾಲವಿಶೇಷೇಽಪಿ ಸ್ವಪ್ನಾದೀನಾಂ ಸ ಏವ ಹಿ |
ತಿರಸ್ಕರ್ತಾ ಚ ಕರ್ತಾ ಚ ನ ಖಣ್ಣೇಶಃ ಸ ರಾಜವತ್ || 'ಇತಿ ಶ್ರುತಿಮಾನಾತ್ || 06 ||

ನ ಚ ಮೋಹೇ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿರೇವ ಪೃಥಗವಸ್ಥಾತ್ವಾದಿತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ |
ಪರಶೇಷಮಾನಾದರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿತ್ವಾವಗಮಾತ್ || 07 ||

ನ ಚ ಸ್ಥಾನಭೇದಾದ್ವಿಷ್ಟೋರಪಿ ಭೇದಃ | 'ಅಯಮೇವ ಸಃ' | 'ನೇಹ ನಾನಾಽಸ್ಮಿ ಕಿಂಚನ'
ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಬಲಾತ್ ಸ್ಥಾನಾನಾಂ ಭೇದಸ್ತಸ್ಯಾಭೇದ ಇತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೋಪಪತ್ತೇಃ || 08 ||

ನ ಚ ರೂಪವತ್ವಾರೂಪವತ್ವ ವಚನಯೋರ್ವಿರೋಧಾದಪ್ರಮಾಣ್ಯಮ್ | ಅಪ್ರಾಕೃತ-
ರೂಪವತ್ತ್ವಮಿತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೋಪಪತ್ತೇಃ || 09 ||

ನ ಚ ಪರಮಾತ್ಮನಾ ಚೇತನತ್ವನ್ಯಾಯಸಾಮ್ಯೇನ ಜೀವಸ್ಯಾಪ್ಯಭೇದಃ |
ಅಲ್ಪಗುಣತ್ವಾದಿವಿರೋಧಾತ್ || 10 ||

ನ ಚ ಸಾದೃಶ್ಯಸ್ಯ ಸತ್ತಾತ್ ಸಾಧನಂ ವಿನೈವ ಜೀವಸ್ಯ ತಾದೃಕ್ಷವ್ಯಕ್ತಿಃ | ಅನಾದಿತಃ
ಸಂಸಾರಸ್ಯಾನಿವೃತ್ತತ್ವೇನ ಭಾವಾತ್ || 11 ||

ನ ಚ ಮುಕ್ತತ್ವಾದಿಗುಣಸಾಮ್ಯಾದ್ಭಕ್ತಾದೀನಾಂ ಭಕ್ತಾದಿಗುಣಸಾಮ್ಯಮ್ |

‘ಯಥಾ ಯಥಾಽಧಿಕಾರೋ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ ಏವಂ ಜ್ಞಾನಂ ಭಕ್ತಿರ್ಬಲಂ ಚ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ |
ಮುಕ್ತಾವಾನಂದ ಏತೇ ಚ ಗುಣಾ ವಿಶಿಷ್ಯಂತೇ ಅತ ಅಹುರ್ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ಮುಕ್ತಾಲಬಲಿಂ ಹರಂತಿ’
ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷದೃಷ್ಟೇಃ || 12 ||

ನ ಚ ಸಂಹಾರಕರ್ತುರಸಂಹಾರಾದನ್ಯರಕ್ಷಾಯಾ ಅಯೋಗಃ | ‘ಸ ಸೃಜತಿ ಸ ಪಾಲಯತಿ ನ
ವಿನಾಶಯತಿ’ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷವಾಕ್ಯಾತ್ | ಅನ್ನದಾನಾದ್ಯುಪಪತ್ತೇಶ್ಚ || 13 ||

ನ ಚಾವ್ಯಕ್ತಸ್ವಭಾವಸ್ಯ ದರ್ಶನೇ ತರ್ಕಬಾಧಃ| ಅನಂತಶಕ್ತಿತ್ವಾದ್ವಿಷ್ಣೋಸ್ತಚ್ಚಕ್ತಾ ಅವ್ಯಕ್ತಸ್ಯಾಪಿ
ದರ್ಶನೋಪಪತ್ತೇಃ || 14 ||

ನ ಚ ಗುಣಾನಾಂ ಗುಣಿಸ್ವರೂಪತ್ವಂ ವಿರುದ್ಧಮ್ | ಕಾಲಾದಿದೃಷ್ಟಾಂತಾತ್ || 15 ||

ನ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಾದೀನಾಮನ್ಯಥಾತ್ವಾದತಚ್ಚಬ್ಧತ್ವಂ ತಚ್ಚಬ್ಧತ್ವೇ ಲೋಕೋಪಮತ್ವಂ ಚೇತಿ
ವಿಲೋಮತಾ |

‘ಅಲೌಕಿಕಾಸ್ತಸ್ಯ ಶಬ್ದಾಸ್ತಥಾಽರ್ಥಾ ಅಲೌಕಿಕೋ ಹ್ಯೇಷ ವಿಷ್ಣುಃ ಪರತ್ವಾತ್ |
ತಥಾಪಿ ಶಬ್ದಾಲೌಕಿಕಾ ಅಪ್ಯಮುಷ್ಮಿನ್ ಪ್ರವರ್ತಮಾನಾ ಅಧಿಕಾರ್ಥಾನ್ ವದಂತಿ ||’ ಇತ್ಯಾದಿ
ಶ್ರುತಿಭ್ಯೋಽಲೌಕಿಕತ್ವಾವಗಮಾತ್ || 16 ||

ನ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾನಂದವೈಚಿತ್ಯೇ ಬಿಮ್ಬಭೂತವಿಷ್ಣ್ವಾನಂದವೈಚಿತ್ಯಮ್ | ಆದಿತ್ಯಾದಿ
ವದಾಧಿಕ್ಯಾತ್ | ನ ಹಿ ಸೂರ್ಯಕಾಂತಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬಸ್ಯಾಗ್ನಿಜನಕತ್ವಶಕ್ತಿರ್ನ ಜಲಗತಸ್ಯೇತ್ಯೇತಾವತಾ
ಸೂರ್ಯವೈಚಿತ್ಯಮ್ | ಆಧಿಕ್ಯಂ ಹಿ ತತ್ರ ನಿಮಿತ್ತಮ್ | ಸೂರ್ಯಚನ್ಪಾದಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಂ
ವಿನಾಽನ್ಯತ್ರ ತಥಾ ವಿಶೇಷಾದೃಷ್ಟೇಃ || 17 ||

ನ ಚ ನಾನಾಭಾವಾದ್ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚಿತ್ತಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬರೂಪತಾ | ಆಧಿಕ್ಯಾದೇವ | ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬೇ ಹಿ
ದೋಷಾಶ್ಚ ಪ್ರತೀಯಂತೇ | ಅತೋ ಹಿ ಶ್ರುತಿಃ ಪ್ರತಿಷೇಧತಿ ‘ನೇದಂ ಯದಿದಮುಪಾಸತೇ’
ಇತಿ || 8 ||

ನ ಚ ನಾನಾವತಾರಕೌತುಕದರ್ಶನಾದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಕ್ವಚಿದೇಶಕಾಲಾಂತರೇ ಕೌತುಕಾದೇವ
ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕರ್ಮಕುರ್ವನ್ ಅನ್ಯಮೇವ ಸಾಮನ್ಯೇನ ನಿಯೋಜಯತಿ | ‘ಸರ್ವತ್ರ
ಸರ್ವಮೇತಸ್ಮಾತ್’ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಕ್ರೀಡಾಯಮಪಿ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾತ್ |

‘ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಾತ್ ಕ್ರೀಡತೇ ವಿಷ್ಣುರ್ನ ಚ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರಮನ್ಯಗಮ್ |

ಕರೋತಿ ಕ್ವಾಪಿ ನಿಯತಾ ಕ್ರೀಡಾ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಾಽಸ್ಯ ಚ ||

ನಿಯತಕ್ರೀಡನಾದೇವ ಕರ್ತಾ ನಾನ್ಯೋಽಸ್ತಿ ಕಸ್ಯಚಿತ್ |

ಅಸ್ವತನ್ತ್ರೋ ಹಿ ಚಲತಿ ಚಲಚಿತ್ತಾದಶಕ್ತಿತಃ |

ಸ್ವತನ್ತ್ರಃ ಪೂರ್ಣಶಕ್ತಿಃ ಸನ್ ಕುತೋಽಸೌ ನಿಯತಿಂ ತ್ಯಜೇತ್ ||’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಶ್ಚ || 19 ||

ನ ಚ ಕರ್ಮಾನ್ವಯವ್ಯತಿರೇಕಾತ್ ಫಲಸ್ಯೇಶ್ವರಃ ಫಲಾದಾತೇತಿ ಪ್ರಲೋಭಮಾತ್ರಮ್ |

ತಸ್ಯೈವ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಾತ್ |

‘ಕರ್ಮಾಣ್ಯನನ್ತಾನಿ ಯಥೇಷ್ಟಮೀಶಃ ಸಮ್ಪಾದ್ಯ ತೇಷಾಂ ಫಲಮಿಚ್ಛಯೈವ |

ಕ್ಷಚಿದ್ದದಾತಿ ಕ್ವ ಚ ನೋ ದದಾತಿ ನ ಹ್ಯಾನನ್ತ್ಯಾತ್ ಕರ್ಮಣಾಂ ಭೋಗನಾಶಃ |

ಸ್ವಾತನ್ತ್ರಂ ಚೇತ್ ಕರ್ಮಣಾಂ ಸರ್ವಭೋಗಃ ಸ್ಯಾನ್ನ ಹ್ಯೇವಂ ಕ್ವಾಪಿ ತತ್ಕೇನಚಿತ್ ಸ್ಯಾತ್ |

ಅತೋಽಪಿ ಸ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಕಿಂಚಿದೇವ ಫಲಂ ಕುರ್ಯಾದ್ಧಿಫಲಂ ಪ್ರಾಯಶಶ್ಚ |

ಕ್ಷಚಿಜ್ಞಾನಂ ಜನಯನ್ ಭಸ್ಮ ಕುರ್ಯಾತ್ ಸ್ವೇಚ್ಛಾವೃತ್ತಿಸ್ತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸದೈವ ||

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಡೇ |

‘ಸ್ವತನ್ತ್ರ ಈಶ ಏವೈಕಸ್ತದ್ವಶಂ ಕರ್ಮ ಸರ್ವದಾ |

ಅತ ಈಶತ್ವಮೀಶಸ್ಯ ನ ಹೀಶೋಽನ್ಯಃ ಕಥಂವನ ||’ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಃ ||

ಅತಃ ಪ್ರಲೋಭಕಲ್ಪನೇ ಶ್ರುತಹಾನಿರಶ್ರುತಕಲ್ಪನಾ ಚೇತಿ ಹರಿರೇವ ಫಲಪ್ರದಃ || 20 ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ

ಶ್ರೀಮದ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ್ಯಾಯವಿವರಣೇ ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಃ ಪಾದಃ

|| 03 - 02 ||

ತೃತೀಯಃ ಪಾದಃ || 03-03 ||

|| ಹರಿಃ ಓಂ || ನ ಚ ಪ್ರತಿಶಾಖಮುಚ್ಯಮಾನಾನಾಮರ್ಥಾನಾಂ ಪೃಥಕ್ತ್ವಾತ್

ತತ್ತಚ್ಛಾಖಿಭಿರೇವ ತತ್ರ ತತ್ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಜ್ಞೇಯಮಿತಿ ನಿಯಮಃ |

‘ನಾನಾವೇದೈರಿತಿಹಾಸೈಃ ಪುರಾಣೈಃ ಸುಜ್ಞೇಯ ಏಕೋ ಭಗವಾನ್ ಯುಕ್ತಿಭಿಶ್ಚ|’

ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಸುಷ್ಪು ಜ್ಞೇಯತ್ವಾದ್ವಿಷ್ಣೋಃ || 01 ||

ನ ಚಾಶಕ್ಯತಯಾ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಸರ್ವಗುಣೋಪಸಂಹಾರೋ ನಾಸ್ತಿ |

‘ಸರ್ವೇ ಗುಣಾಃ ಸರ್ವದೈವ ಹ್ಯುಪಾಸ್ಯಾಸ್ತೇನೈವ ವಿದ್ವಾನ್ ವಿಧಿಕ್ಯನ್ನಾನ್ಯಥಾ ಸ್ಯಾತ್ |’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇರ್ವಿಹಿತಕ್ರಿಯಾಲೋಪಪ್ರಸಂಗಾತ್ || 02 ||

ಕೇಷಾಂಚಿತ್ ಸರ್ವಗುಣೋಪಸಂಹಾರಸ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವೇ ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ತಥಾ ಸ್ಯಾತ್ ಅನೇನ ನೋಪಸಂಹರ್ತವ್ಯಾ ಅನೇನೋಪಸಂಹರ್ತವ್ಯಾ ಇತ್ಯನಿರ್ಣೀತೇರಿತಿ ನ ಮನ್ತವ್ಯಮ್|

‘ಯಸ್ಯ ಯಾವದ್ಗುಣಾಃ ಸ್ಪಷ್ಟಂ ಪ್ರತಿಭಾಸಂತುಪಾಸನೇ |
ಯುಗಪತ್ ಸ್ವಭುಜೌ ಯದ್ವದ್ಧ್ಯಾಯೇತ್ ತಾನತ ಏವ ಸಃ |
ಯುಗಪದ್ಭ್ರಹ್ಮಣಃ ಸರ್ವೇ ಭಾಸಂತೇ ಹಿ ಗುಣಾ ಹರೇಃ |
ತದನೈಷಾಂ ಯಥಾಯೋಗ್ಯಂ ಸ್ವಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಾನುಸಾರತಃ || ’

ಇತಿ ಶ್ರುತೇರ್ಯುಗಪದ್ಗುಣಪ್ರತೀತ್ಯಾದಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯನ್ನಿರ್ಣಯೋಪಪತ್ತೇಃ || 03 ||

ನ ಚ ಫಲಾನಿರ್ಣೀತಿಃ | ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇನೈವಾನ್ಯತ್ ಫಲಂ ಮಹತಾಮಿತಿ ನಿರ್ಣಯೋಪಪತ್ತೇಃ || 04 ||

ಆನಂದಾದೀನಾಂ ಕೇಷಾಂಚಿತ್ ಸಮುಚ್ಚಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸರ್ವಗುಣಸಮುಚ್ಚಯಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸ್ಯಾದಿತಿ ನ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ | ಅಲ್ಪಶಕ್ತಿತ್ವಾತ್ ತೇಷಾಂ ಪುಂಸಾಮ್ || 05 ||

ಪ್ರಿಯಶಿರಸ್ತ್ವಾದೀನಾಮಾನಂದಾದಿವಿಶೇಷತ್ವೇನೈವ ದರ್ಶನಾತ್ ತೇಷಾಮಪಿ ಸರ್ವೋಪಸಂಹಾರ್ಯತ್ವಮಿತಿ ನ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ |

‘ಯಥಾಯೋಗ್ಯಾನ್ ಗುಣಪೂಗಾನುಪಾಸ್ಯ ಫಲಂ ಭವೇನ್ಮುಕ್ತಿಗಂ ನಾನ್ಯಥಾ ಸ್ಯಾತ್|
ನಿತ್ಯೈಕಾಗ್ರ್ಯವ್ಯಜ್ಞ ತಾಹೇತುತಶ್ಚ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭೂಶಿನೋರ್ ತದ್ವಿಶೇಷೈಃ ಸ್ಮೃತ್ಯೈಶ್ಚ ||’

ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಸ್ವಯೋಗ್ಯಗುಣೈರೇವ ಫಲಾಭಾವಾತ್ || 06 ||

ತರ್ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಣೋಽನೈಷಾಂ ದೇವಾದೀನಾಮಪಿ ಬಹುಗುಣೋಪಾಸನಯಾ ಕಾರ್ಯಂ ನಾಸ್ತಿ ಮಧ್ಯೇ ನಿಯಮಾಸಿದ್ಧೇರಿತಿ ನ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ | ತೇಷಾಂ ಭಾವ್ಯತ್ಕರ್ಷಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾತದಭಿಜ್ಞಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಏವ ಗುಣನಿಯಮೋಪದೇಶೋಪಪತ್ತೇಃ |

ಯೋ ಯೋ ಭಾವೋ ದೇವತಾನಾಂ ವಿಮುಕ್ತೌ ತತ್ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತೌಸುಗುಣಾನೀಶಿತುಶ್ಚ|

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಶತ್ಯಥ ತಾಂಸ್ತೇ ವಿಚಿನ್ತ್ಯ ತತ್ತದ್ಭಾವಂ ಪ್ರಾಪ್ನುವನ್ಯಾತ್ಮಶಕ್ತ್ಯಾ ||'

ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ || 07 ||

ನ ಚ ನಾನಾಸ್ಥಾನೇಷೂಕ್ತಗುಣಾನಾಮನುಪಾಸನಾರ್ಥತಾ | ವಿಪ್ರಕೀರ್ಣಗುಣಾನ್
ಪಿಣ್ಣೀಕೃತ್ಯೋಪಾಸಿತುಸ್ತತ್ಸದೃಶಫಲಪ್ರಾಪ್ತೇಸ್ತಥಾ ಧ್ಯಾನಾರ್ಥಮೇವ ಗುಣಾನಾಮುಕ್ತಿ-
ರಿತ್ಯುಪಪತ್ತಿಃ || 08 ||

ನ ಚಾಪರೋಕ್ಷ್ಯಾಯಾನನ್ದಾದಿನಾಮಪಿ ಲೋಪೇನಾತ್ಮೈತ್ಯೇತಾವತಾ ಪೂರ್ಯತೇ |
ಆತ್ಮಶಬ್ದಾರ್ಥ ವಿಶೇಷತ್ವಾದಾನನ್ದಾದಿನಾಮ್ || 09 ||

ನ ಚಾತ್ಮಶಬ್ದೋ ವಿಭ್ರಮಕರಃ | ಗುಣಾಧಿಕಾನಾಮಧಿಕಾರಿಣಾಂ ಭಗವದ್ಗುಣಾನಧಿಕಾನ್
ಪ್ರಕಾಶಯತೀತ್ಯವಧಾರಣೋಪಪತ್ತೇಃ || 10 ||

ಅಲೌಕಿಕಗುಣಾನಾಮಪ್ರತೀತೇಲೌಕಿಕಗುಣಾಧ್ಯಾನೇ ತದಪಾಕೃತಿರೇವ ಭವತೀತಿ ನ
ಮನ್ತವ್ಯಮ್ | ಲೌಕಿಕವಿಲಕ್ಷಣಾ ಅತ್ಯುತ್ತಮಾ ಇತಿ ಧ್ಯಾನಸ್ಯೈವ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಾತ್ || 11 ||

ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಯಾಶ್ಚ ಸ್ಥಾನೈಕ್ಯಂ ಗುಣತಾರತಮ್ಯಂ ಚ ಯಥಾಗುಣೋಪಾಸನಂ
ಮುಕ್ತಾವಧಿಕ್ಯಂ ನ ಭವತೀತ್ಯತ್ರ ಲಿಙ್ಗಮ್, ಸಮವಿಷಮೋಪಾಸನಾಯುಕ್ತೇರಿತಿ ನ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ |

‘ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಸ್ಮೃತಾನ್ ಧಾತ್ರಾ ಗುಣಾನ್ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರಸ್ವತೀ |
ಸ್ಮರೇತ್ ತೈವಿಕ್ರಮಾದ್ಯಾಂಸ್ತು ನಿತ್ಯವಿಕ್ರಾನ್ತಿಪೂರ್ವಕೈಃ |
ಕದಾಚಿಲ್ಲೋಪಯದ್ದೇವೀ ಸ್ಥಾನೈಕ್ಯಂ ನ ಗುಣೈಸ್ತತಃ |
ಸಾಮ್ಯಂ ತಯೋರ್ಯಥಾವಿಷ್ಣೋರ್ಗುಣೋಪಾಸನಾ ಫಲಂ ಭವೇತ್ ||’

ಇತ್ಯಧ್ಯಾತ್ಮವಚನಾದ್ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಕ್ರಿಯಾ ದೇವ್ಯಾಃ || 12 ||

ನ ಚಾತ್ಮಶಬ್ದೇನಾಸ್ಯ ಪುರುಷಸ್ಯೈತಾವನ್ನೋ ಗುಣಾ ಉಚ್ಯಂತ ಇತಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಭಾವಃ | ಯಸ್ಯ
ಯಾವನ್ನೋಽರ್ಥಾ ಯುಗಪದ್ ಧ್ಯಾತುಂ ಶಕ್ಯಂತೇ ತಸ್ಯ ತಾವಂತ ಇತಿ ಸನ್ನೇಃ || 13 ||

ನ ಚ ಮುಮುಕ್ಷವ ಇತ್ಯವಿಶೇಷಾದ್ಭರಣಸ್ಯ ದ್ಯುತೇಶ್ಚ ಸರ್ವೇಷಾಮಪೇಕ್ಷಿತತ್ವಾಚ್ಚ
ಸಮ್ಭೃತಿದ್ಯುವ್ಯಾಪ್ತೇ ಅಪಿ ಸಾಮಾನ್ಯೇ |

‘ಸತ್ಯೋ ಜ್ಞಾನಂ ಪರಮಾನಂದರೂಪ ಆತ್ಮೈತ್ಯೇವಂ ನಿತ್ಯದೋಪಾಸನಂ ಸ್ಯಾತ್ |
ನಾನ್ಯತ್ ಕಿಂಚಿತ್ ಸಮುಪಾಸೀತ ಧೀರಃ ಸರ್ವೈರ್ಗುಣೈರ್ದೇವಗಣಾ ಉಪಾಸತೇ |

ಗುಣ್ಯಾಕರಸ್ಮತೇರೇವ ದ್ಯುತಿಮಾತ್ರಂ ಪ್ರತೀಯತೇ |
 ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿರ್ಜಗದಸ್ಮತ್ಯಾ ನಾನಾಶಕ್ತಿಯರ್ತೋ ಮತಾ |
 ದೇವಾನಾಂ ಯುಗಪಜ್ಞಾ ನಂ ಮಾನುಷಾಣಾಂ ತಥಾ ನ ತು |
 ಪರ್ಯಾಯೇಣಾಪಿ ಸತ್ಯಾಃ ಸ್ಯುರ್ನೈವಾನ್ಯೇಷಾಂ ಕಥಿಷ್ವನ ||'
 ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಮಾಣಬಲಾತ್ || 14 ||

ಕ್ಷಚಿದ್ವಹುಗುಣಾಃ ಕ್ಷಚಿದಲ್ಪಗುಣಾಃ ಶ್ರುತಿಷ್ಟೇವೋಚ್ಯಂತ ಇತ್ಯುಪಸಂಹಾರಸ್ಯಾ-
 ಪ್ರಯೋಜನತೇತಿ ನ ವಾಚ್ಯಮ್ | 'ಗುಣಾಃ ಸರ್ವೇ ಬ್ರಹ್ಮಣೈವ ಹೃದಾಸ್ಯಾ ನಾನ್ಯೈರ್ದೇವೈಃ
 ಕಿಮು ಸರ್ವೈರ್ಮನುಷ್ಯೈಃ' | ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಸರ್ವಗುಣೋಪಾಸಕಸ್ಯಾಪ್ಯಧಿಕಾರಿಣೋ
 ಭಾವಾದೇಕತ್ರಾಪ್ಯಥಕ್ ಸರ್ವಗುಣಾನುಕ್ತೇರ್ಬಲಾದುಪಸಂಹಾರಾನತೇಃ || 15 ||

ನ ಚ ಮುಕ್ತಾವುಪಾಸನಾಭಾವೇ ಫಲಾದಿಕಮಪಿ ಸ್ಯಾದಿತ್ಯತಿಪ್ರಸಂಘಃ | ಉಪಸನಯಾಃ
 ಸಂಸ್ಕಾರಾಖ್ಯಕಾರಣಸ್ಯ ಸತ್ತಾತ್ | 'ನ ಹೀಯತೇ ಯತ್ರ ಗತ್ವಾ ಯತ್ರ ಗತ್ವಾ ನ ವರ್ಧತೇ |'
 ಇತ್ಯವ್ಯಧಿಪ್ರಮಾಣಭಾವಾಚ್ಚ || 16 ||

ನ ಚ ಕರ್ಮಕರಣಶಕ್ತೇರಪ್ಯದೂರತ್ವಾತ್ ತತ್ಸಂಶ್ರಯನಿಯಮಃ | ಉಪಾಸನಾಖ್ಯಕಾರ್ಯೇ
 ನಿತ್ಯಕೃತಿಸಂಸ್ಕಾರೋ ನ ತಥಾ ಕರ್ಮಣೇತಿ ಕಾರ್ಯವೈಶೇಷ್ಯಾತ್ || 17 ||

ನ ಚಾಯೋಗ್ಯತಾಖ್ಯವಿಶಿಷ್ಟಕಾರಣಜ್ಞಾನಿಷ್ಟಪಿ ಕೇಷಾಂಚಿನ್ಮೋಕ್ಷೋ ನ ಭವತೀತಿ ನಿಯಮಃ |
 ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಮೋಕ್ಷಂ ದದಾತ್ಯೇವೇಶ್ವರಃ ಸ್ವಭಾವಾತ್ | ಅಯೋಗ್ಯಾನಾಂ
 ಜ್ಞಾನಸ್ಯೈವಾನುಪಪತ್ತೇಃ || 18 ||

ನ ಚ ಪ್ರಯತ್ನಾನುಸಾರಿಣೋ ಮುಕ್ತಾವಾಧಿಕಾರಿಕಾ ಆನಂದಾಯಃ |
 ಅಧಿಕಾರಾನುಸಾರಿತ್ವಾತ್ ಪ್ರಯತ್ನಸ್ಯ | ಕಥಿಷ್ವದಧಿಕಯತ್ನೇ ತತ್ಸಾಧನಾದಿವಸ್ತುನಾಂ
 ದೂಷಣಪ್ರಾಪ್ತೇಃ |

'ಸ್ವಾಧಿಕಾರಾಧಿಕೋ ಯತ್ನಃ ಪ್ರಾಯಶೋ ನೋಪಪದ್ಯತೇ |
 ಕಥಂಚಿದಧಿಕೇ ಯತ್ನೇ ದೋಷಃ ಕಶ್ಚಿತ್ ಸಮಾಪತೇತ್ ||' ಇತಿ ವಚನಾಚ್ಚ || 19 ||

ನ ಚೈಕಸ್ಮಾದೇಕೋ ವಿಶಿಷ್ಟೋ ದೃಷ್ಟ ಏವೇತಿ ಪ್ರಾಣಾದ್ವಿಶಿಷ್ಟಜೀವಾಭಾವೇ
 ದೃಷ್ಟವೈರೂಪ್ಯಮಿತಿ ದೋಷಃ |

'ಯಃ ಸರ್ವಮವಜಾನೀಯಾದ್ಯತೇ ದೇವಂ ನಾರಾಯಣಂ ದೇವೀಂ ಚ ಪರಮಾಂ ಶ್ರಿಯಮ್ |

ಸ ಪ್ರಾಣಾನವರುದ್ಧೇಮಂ ಮನ್ವಮಾವರ್ತಯೀತ |
 ಆತ್ಮಾ ದೇವಾನಾಂ ಭುವನಸ್ಯ ಗರ್ಭೋ ಯಥಾವಶಂ ಚರತಿ ದೇವ ಏಷಃ |
 ಘೋಷಾ ಇದಸ್ಯ ಶೃಣ್ವಿರೇ ನ ರೂಪಂ ತಸ್ಮೈ ವಾತಾಯ ಹವಿಷಾ ವಿಧೇಮ ||'ಇತಿ |

‘ಸ ಹ್ಯೇಷಾಂ ಭೂತಾನಾಂ ವರಿಷ್ಟೋ ನ ಹ್ಯೇತಸ್ಮಾತ್ ಕಶ್ಚನೋಪರಿ ವಿನಾ ದೇವಂ
 ನಾರಾಯಣಂ ದೇವೀಂ ಚ ಪರಮಾಂ ಶ್ರಿಯಮ್ ’ ಇತಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾವಿಧಾನಾದಿವಿರೋಧಾತ್ ||

‘ಅಸ್ತಿ ಭಗವಃ ಪ್ರಾಣಾದ್ಭಯ’ ಇತಿ ಪ್ರಶ್ನಾದ್ಯಭಾವಾತ್ ಪ್ರಾಣಸ್ಯೈವೋನ್ನತಿಪ್ರತೀತೇರ್ನ
 ವಿಷ್ಟೋರಪಿ ತತಃ ಪರತ್ವಮಿತಿ ನ ಮನ್ವವ್ಯಮ್ | ‘ಏಷ ತು ವಾ ಅತಿವದತಿ’ ಇತಿ ವಿಶೇಷಣಾತ್
 ಪ್ರಶ್ನಪ್ರತಿವಚನಪ್ರತಿಸನ್ಧಾನೋಪಪತ್ತೇಃ || 21 ||

ನ ಚ ಸತ್ಯಾದೀನಾಮಭೇದಾನುಕ್ತೇರನ್ಯತ್ವಮ್ |

‘ಸತ್ಯಂ ಪೂರ್ಣಂ ವಿಜ್ಞಾನಂ ಪೂರ್ಣಂ ಕೃತಿಃ ಪೂರ್ಣಾ ನಿಷ್ಠಾ ಪೂರ್ಣಾ ಶ್ರದ್ಧಾ ಪೂರ್ಣಾ ಮತಿಃ
 ಪೂರ್ಣಾ ಸುಖಂ ಪೂರ್ಣಂ ಭೂಮಾ ಪೂರ್ಣೋಽಹಂ ಪೂರ್ಣ ಆತ್ಮಾ ಪೂರ್ಣೋ ನಾತ್ರ
 ಕಿಞ್ವಿದೂನಂ ಪೂರ್ಣಮೇವಾಧಸ್ತಾತ್ ಪೂರ್ಣಮುಪರಿಷ್ಠಾತ್ ಪೂರ್ಣಂ ಮಧ್ಯತಃ ಪೂರ್ಣಂ
 ಸರ್ವತಃ | ತದೇಷ ಶ್ಲೋಕೋ ಭವತಿ |

‘ಪೂರ್ಣಮದಃ ಪೂರ್ಣಮಿದಂ ಪೂರ್ಣಾತ್ ಪೂರ್ಣಮುದಚ್ಯತೇ |
 ಪೂರ್ಣಸ್ಯ ಪೂರ್ಣಮಾದಾಯ ಪೂರ್ಣಮೇವಾವಶಿಷ್ಯತೇ ||’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ
 ಸರ್ವೇಷಾಮನೂನತ್ವಾತ್ |

‘ಸತ್ಯಾದ್ಯಾ ಅಹಮಾತ್ಮಾಂತಾ ಯದ್ಗುಣಾಃ ಸಮುದೀರಿತಾಃ |
 ತಸ್ಮೈ ನಮೋ ಭಗವತೇ ಯಸ್ಮಾದೇವ ವಿಮುಚ್ಯತೇ ||’ ಇತಿ ವಚನಾಚ್ಚ || 22 ||

ನ ಚ ಶ್ರಿಯೋಽಪ್ರಯತ್ನತ್ವಾದನುಪಾಸನಂ ಸಂಸಾರೋ ವಾ | ನಿತ್ಯಂ
 ಭಗವದುಪಸಿತ್ತೇರತಿಪ್ರಿಯತ್ವಾತ್ ಸಂಸ್ಕಾರಪಾಟವಾನ್ನಿತ್ಯೋಪಾಸೋಪಪತ್ತೇಶ್ಚ || 23 ||

ನ ಚ ಬನ್ಧದಾರ್ಥ್ಯೇ ಶ್ರವಣಾದೀನಾಮಫಲತಾ | ಅನ್ಯಥೋಪಾಸಾಂ ವಿನೈವ
 ಶ್ರವಣಾದಿಜ್ಞಾನಮಾತ್ರೇಣ ಮುಕ್ತಿರಿತಿ ದೋಷಃ |

‘ಶ್ರವಣಾದಿತ್ರಯೋತ್ಪನ್ನದೃಷ್ಟ್ಯೈವ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಹರಿಃ |
 ಪ್ರಸನ್ನೋ ಮುಕ್ತಿದೋ ನಿತ್ಯಮನ್ಯಥಾ ನ ಕಥಿಷ್ಯನ ||’
 ಇತೀಶ್ವರೇಚ್ಛಾನಿಯತಿಶ್ರುತೇಃ || 24 ||

ನ ಚ ಗುರ್ವಧೀನತ್ವೇ ಜ್ಞಾನಮೋಕ್ಷಯೋರ್ಜ್ಞಾನಿನೋಽಪಿ ಕದಾಚಿದ್ಗುರುಕೋಪಾಜ್ಞಾನ-
ಪರಾಭಾವೇನಾಮುಕ್ತಿಪ್ರಸಂಗಾನ್ನ ಗುರ್ವಧೀನತ್ವಮಿತಿ |

‘ಜ್ಞಾನಿನೋ ಗುರುಶಾಪೇಽಪಿ ನಾಮುಕ್ತಿಃ ಸಂಸ್ಕತೇ ಕ್ವಚಿತ್ |
ಆನನ್ದಹ್ರಾಸದೋಷೇಣ ಸೈವ ಮುಕ್ತಿರ್ವಿದುಷ್ಯತಿ ||’

ಇತಿ ವಚನಾನ್ಮುಕ್ತಿದೂಷಣೇನೈವ ಗುರುಶಾಪಾದೇಃ ಕೃತಾರ್ಥತ್ವಾತ್ | ಜ್ಞಾನಿನೋ
ಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತುವೈಭವೇನ ಮುಕ್ತಿಃ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಗುರೋರ್ವರೇಣ ವಾ ಮುಕ್ತುಪಪತ್ತೇಃ || 25 ||

ಶಿಷ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಪುರುಷತ್ವಸಾಮ್ಯಾದ್ಧಾರಣಾದೇಸ್ತತ್ರ ಯತ್ನಸ್ಯ ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಮಿತಿ ನ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ |
‘ಗುರುಪ್ರಸಾದೋ ಬಲವಾನ್’ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷೋಕ್ತೇಃ || 26 ||

ನ ಚೋತ್ತಮಗುರುಸ್ವೀಕಾರಾರ್ಥತ್ವೇನ ಪ್ರಾಪ್ತಸನ್ಯಾಗನಿಮಿತ್ತದೋಷಃ | ತತ್ರ ದೋಷೇ
ಮಾನಾಭಾವಾತ್ || 27 ||

ನ ಚ ವಿದ್ಯಾ ಕರ್ಮ ವಾ ಸಂಸಾರನಿವೃತ್ತಿಕಾರಣಮಿತಿ ಕಾರಣಾನಿರ್ಣಯಃ | ‘ನಾನ್ಯಃ ಪನ್ನಾ
ಅಯನಾಯ ವಿದ್ಯತೇ ’ ಇತ್ಯವಧಾರಣಾದ್ವಿದ್ಯಾವಚನಸ್ಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಾತ್ || 28 ||

ನ ಚ ವಿದ್ಯಾವಚನಸ್ಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಂ ಭ್ರಮಃ |

‘ಪ್ರಿಯೋ ಹಿ ಜ್ಞಾನಿನೋಽತ್ಯರ್ಥಮಹಂ ಸ ಚ ಮಮ ಪ್ರಿಯಃ |’

ಇತಿ ಭಗವತಸ್ತನ್ನೇವಾಧಿಕಪ್ರೀತಿವಚನಾತ್ | ‘ಯಮೇವೈಷ ವೃಣುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಃ’ ಇತಿ
ತತ್ಪ್ರೀತೇರೇವ ಮೋಕ್ಷವಚನಾಚ್ಚ || 29 ||

ನ ಚ ಕಸ್ಯಚಿದ್ವಿಶೇಷಜ್ಞಾನೋಪಪತ್ತೇರ್ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಕಂ ವಿನಾ ಮುಕ್ತಿಃ |

‘ಭಕ್ತ್ಯವೈನಂ ಜಾನಾತಿ ಭಕ್ತ್ಯವೈನಂ ಪಶ್ಯತಿ ಭಕ್ತ್ಯವ ಬನ್ಧಾದ್ವಿಮುಚ್ಯತೇ
ಭಕ್ತ್ಯವಾನಂದಿಭವತಿ’ ‘ಯಮೇವೈಷ ವೃಣುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಃ’ ‘ಭಿನತ್ತಿ ಕರ್ಮಸಂಘಾತಂ
ಪ್ರಸನ್ನೋ ಭಗವಾನ್ ಹರಿಃ | ಇತ್ಯಾದ್ಯಾಗಮಾತ್ || 30 ||

ನ ಚ ‘ದೃಷ್ಟ್ವಾವಂ ತಂ ಮುಚ್ಯತೇ ನಾಪರೇಣ’ ‘ಯಾವಾನ್ ಯಶ್ಚಾಸ್ಮಿ ತತ್ತತಃ’ ‘ತತೋ
ಮಾಂ ತತ್ತತೋ ಜ್ಞಾತ್ವಾ’ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಾಮಾನ್ಯಾಲಾಪಮಾತ್ರೇಣ ದರ್ಶನಸ್ಯ ವಿಶೇಷಃ |
‘ಯಥಾಯೋಗ್ಯಮೇವೈಷ ಆತ್ಮಾನಂ ದರ್ಶಯತಿ ಯಥಾಧಿಕಾರಂ ದೇವೇಭ್ಯೋಽತೋ
ಬ್ರಹ್ಮೈವೈನಮಭಿಪಶ್ಯತ್ಯಥಾತ್ಮೈವಾತ್ಮಾನಮಭಿಪಶ್ಯತಿ, ಸುಸ್ಥಿರೋ ಹ್ಯೇಷ ನಿಯಮಃ’ ಇತಿ
ದರ್ಶನವಿಶೇಷನಿಯಮಸ್ಯ ಸುಸ್ಥಿರತ್ವವಚನಾತ್ | ಯಾವಾನ್ ಯಶ್ಚಾಸ್ಮಿತಿ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಏವ
ಜ್ಞಾನೋಪಪತ್ತೇಃ | ‘ಯಾವಾನ್’ ಇತ್ಯತ್ರಾಪಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಿಶೇಷಜ್ಞಾನೋಪಪತ್ತೇಶ್ಚ || 31 ||

ನ ಚ ಭಗವತಃ ಸರ್ವತ್ರ ಗುಣಸಾಮ್ಯಾದ್ಯಸ್ಯ ಕಸ್ಯಾಪಿ ರೂಪಸ್ಯ ದರ್ಶನಾತ್ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಮುಕ್ತಿಃ |

‘ಸಮೋಽಪಿ ಭಗವಾನ್ ಸ್ವಬಿಮ್ಬದರ್ಶನ ಏವೈನಂ ಮೋಚಯತಿ |

ಯಥಾ ಸಮೇಷ್ಟಪಿ ಕರ್ಮಸು ಸ್ವಕೃತಮೇವೈನಂ ಭೋಜಯತಿ’

ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಸ್ವಕೃತಪ್ರಾಪ್ತಿದೃಷ್ಟಾಂತಾತ್ || 32 ||

ಭಕ್ತಿರೇವೈನಮಿತಿ ಭಕ್ತೇರೇವ ಪೃಥಕ್ ಮೋಚಕತ್ವದರ್ಶನಾನ್ನೇಶಕೃತ್ಯಮಿತಿ ನ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ |

‘ಅನಾದಿತೋ ಗುಣಾಃ ಸನ್ನೋ ಭಕ್ತಾದ್ಯಾ ನ ಹ್ಯಮೂಮುಚನ್ |

ಜೀವಂ ತದ್ಗುಣಸುವ್ಯಕ್ತಿಂ ಕೃತ್ವೈನಂ ಮೋಚಯೇದ್ಧರಿಃ |

ಕಙ್ಕೊನ್ನ ಮೋಚಯೇದ್ವಾಽಸೌ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಂ ತಸ್ಯ ತೇನ ಹಿ |

ಭಕ್ತಿವಾಕ್ಯರಣತ್ವೇನ ಸಾವಕಾಶೇಶವಾಗಥ |

ಭಕ್ತ್ಯೈನಂ ಮೋಚಯೇದ್ವಿಷ್ಟುರಿತಿ ಮಾನತ್ವಮೇಷ್ಯತಿ ||’

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕವಚನಾದನಾದಿಗುಣವಿಸ್ತರೇ ಸತ್ಯಪ್ರವೃತ್ಯಾದಿನಾ ತದಿಚ್ಛಾಂ ವಿನಾ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತೇಃ || 33 ||

ನ ಚಾಂಶಿಮಾರ್ಗಸ್ಯಾಂಶೇನಾಗಮ್ಯತ್ವಾತ್ ತಯೋರ್ಭೇದಃ | ಸಾಧನೋತ್ತಮ- ಸ್ಯಾದೃಷ್ಟಸ್ಯಾಂಶಿಕೃತಸ್ಯಾಂಶೇನ ಭುಜ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾಽದೃಷ್ಟಂ ವಿನಾ ಶರೀರಾದ್ಯನುಪಪತ್ತೇಃ || 34 ||

ನ ಚ ಗುಣಾಂತರಸನ್ನಾನಸ್ಯ ಕ್ವಚಿದ್ ದರ್ಶನಮಾತ್ರೇಣ ಸಮಾಧಿಕಾಙ್ಗದೇವತಾಂತರಗುಣಾ ಅಪ್ಯಙ್ಗದೇವಾಂತರ ಉಪಸಂಹರ್ತವ್ಯಾಃ | ನಾನಾಗುಣತ್ವೇನ ತೇಷಾಂ ಶ್ರುತಿಷು ದೃಷ್ಟೇಃ | ಅನಿಷಿದ್ಧಗುಣಾನಾಂ ವಾಕ್ಯಾನ್ವಯಾನ್ಯಾಯೋನೋಪಸಂಹಾರಾನ್ನ ಶಾಖಾಸ್ವಿತ್ಯಾದಿವಿಶೇಷಃ | ಉತ್ತಮೇಷ್ಟಧಮಗುಣಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಮನ್ತಾದಿವದ್ದೇತಿ || 35 ||

ನ ಚ ಭೂಮಗುಣಸ್ಯೋಪಾಸಕಂ ಪ್ರತಿ ವಿಶೇಷಭಾವೋಽಪಿ ತತ್ತದಿಷ್ಟಗುಣಾನುಸಾರೇಣ ಫಲೋಪಪತ್ತಿರಿತ್ಯವಿಶೇಷಃ | ‘ಭೂಮೈವ ದೇವಃ ಪರಮೋ ಹೃಪಾಸ್ಯೋ ನೈವಾಭೂಮಾ ಫಲಮೇಷಾಂ ವಿಧತ್ತೇ |’ ಇತ್ಯಾದಿಶಿಷ್ಟೇಃ || 36 ||

ನ ಚ ಭೂಮಗುಣ ಉಪಾಸಕಾನಾಮೇಕಪ್ರಕಾರೇಣೈವ ಪ್ರತೀಯತ ಇತ್ಯಾಙ್ಗೇಕಾರ್ಯಮ್, ವಿಶೇಷಸ್ಯ ಕಲ್ಪನೋಪಪತ್ತೇರಿತಿ ನ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ |

‘ಯಾವಾನೇವಾಧಿಕಾರೇಷು ವಿಶೇಷೋಽನೂನ ಏವ ಹಿ |

ತತೋ ಭೂಮತ್ಸದೃಷ್ಟೌ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ||

ಇತಿ ವಿಶೇಷಸ್ಯಾನೂನತ್ವವಚನಾತ್ || 37 ||

ನ ಚ ಶುದ್ಧಮೋಕ್ಷಸಾಧನವೈರೂಪ್ಯಾನೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವೇನೋಪದಿಷ್ಟಂ ವಿನಾ
ವಿಷ್ಟೋರೇವೋಪಾಸನಾನ್ತರಸ್ಯಾಕರ್ತವ್ಯತಾ | ಅವಿಘ್ನತಾಸಾಧನತ್ವಾತ್ || 38 ||

ನ ಚ ಕಾಮ್ಯಸಾಧನಾನಾಮಪಿ ಗುಣಾನಾಮಙ್ಗತ್ವಾದೇವೋಪಸಂಹರ್ತವ್ಯತಾನಿಯಮಃ |
ಅನುಪಸಂಹಾರೇ ವಿರೋಧಾಭಾವಾತ್ | ಕಾಮ್ಯಾನಾಮಾನಿಯತಾಙ್ಗತ್ವಾಚ್ಚ |

‘ಅರ್ಥಾದಿಧರ್ಮಸಿದ್ಧೌ ಹಿ ನ ನಿಯತ್ಯಾಽಙ್ಗಮಿಷ್ಟತೇ|’ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ || 39 ||

ನ ಚ ದೇವಾದೀನಾಮಿತಿ ತತ್ತ್ವವ ವಿಶೇಷವಚನಾಭಾವಾದ್ ‘ಬ್ರಹ್ಮ ಶಿರಸಿ ಲಲಾಟೇ ರುದ್ರಃ’
ಇತ್ಯಾದೀನಾಂ ನಾವಶ್ಯೋಪಾಸ್ಯತಾ |

‘ದೇವಾದೀನಾಮೇವ ಧ್ಯಾಯೇದಙ್ಗೇಷ್ಟಙ್ಗದೇವತಾಃ ಪರಸ್ಯ ವಿಶಿಷ್ಟಾ ಹಿ ಗುಣಾ
ಮುಕ್ತೌ ದೇವಾನಾಂ ಭವಂತಿ ತೇ ಹಿ ತಾದೃಶಾಸ್ತೇ ಹಿ ಹರೇರನುರೂಪಾಃ’ ಇತಿ
ಶ್ರುತೇರ್ಗುಣವೈಶೇಷ್ಯಾತ್ || 40 ||

ನ ಚ ಕ್ರಿಯಾತ್ವಾದುಪಾಸನಾಯಾ ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಾದಿವತ್ ಪ್ರತಿಶಾಖಂ ವಕ್ತವ್ಯತಾ |

ಉಪಾಸನಾ ಯಜನಂ ಚೇತಿ ಸಾಮ್ಯಂ ತತ್ತದ್ವಿಶೇಷಾನ್ ಸಂಹರೇತ್ ಸರ್ವತಶ್ಚ |
ತಥಾಕರ್ತೃಣಾಂ ತತ್ಪಲಾನಾಂ ವಿಶೇಷಾದ್ವ್ಯರ್ಥಾ ಹಿ ಶಾಖಾ ಅನ್ಯಥೈವಂ ಚ
ಸಾರ್ಥಾಃ ||’

ಇತ್ಯುಪಾಸನಾವಿಶೇಷಾಣಾಮಧಿಕಾರಿವಿಶೇಷಾಣಾಂ ಚಾಗಮೇಽವಗಮಾತ್ || 41 ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ

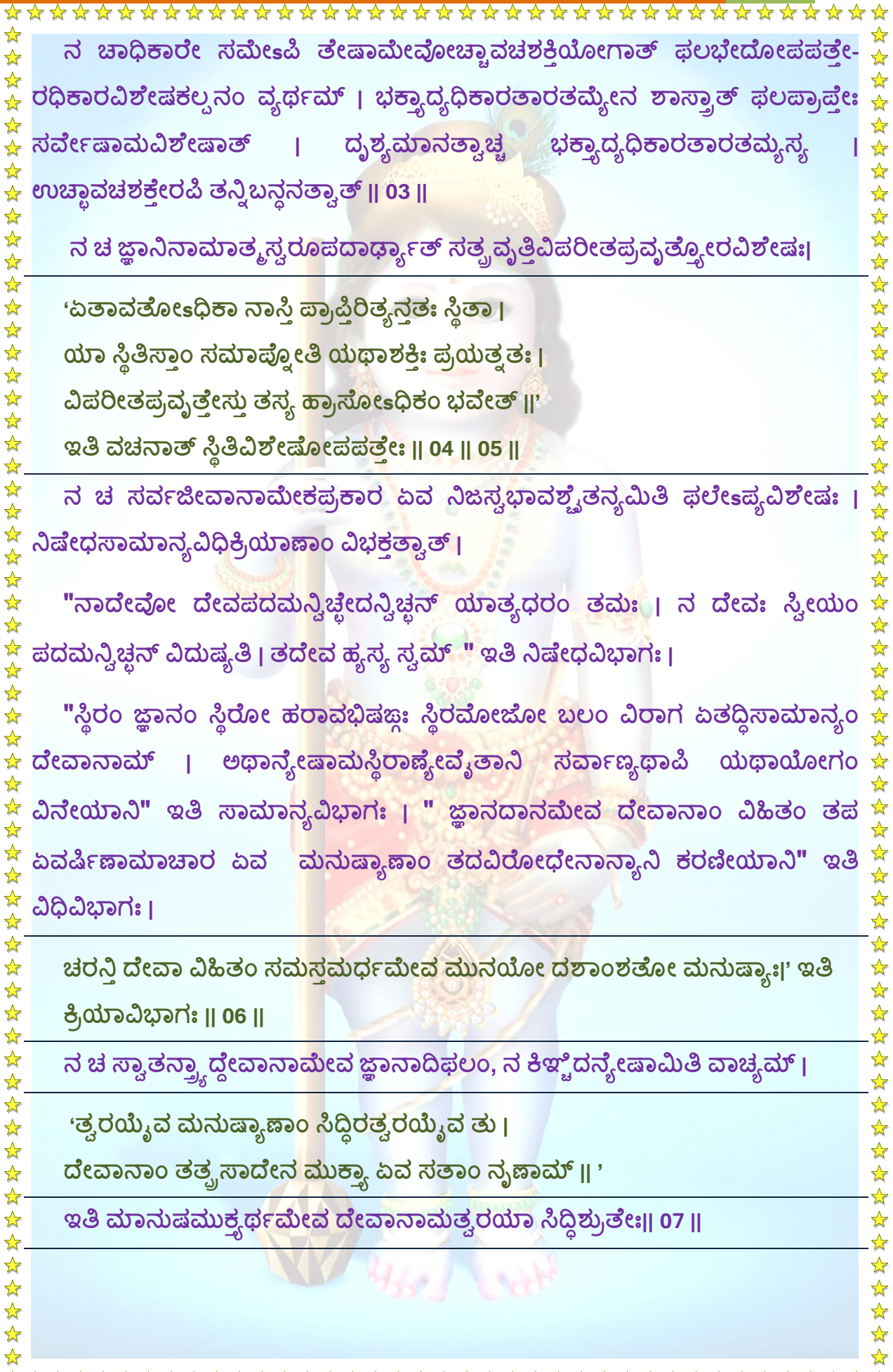
ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಯವಿವರಣೇ ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ತೃತೀಯಃ ಪಾದಃ

|| 03-03 ||

ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ || 03-04 ||

|| ಹರಿಃ ಓಂ || ನ ಚ ಜ್ಞಾನಿನ ಔದಾರ್ಯಾನೋಕ್ಷಾದನ್ಯಫಲೇಚ್ಛಾಯಾ ಏವಾಸಮ್ಭವಾತ್
ತದುಕ್ತಿಃ ಪ್ರಶಂಸಾಮಾತ್ರಮಿತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಪ್ರಾಯಶೋ ನ ಸಮ್ಭವತ್ಯೇವ | ಕಸ್ಯಚಿತ್
ಸೌಭರಿವತ್ ಸಾ ಭವತಿ ಚೇತ್ ಜ್ಞಾನೇನೈವಾಶೇಷಮಭೀದ್ಧಿತಂ ಭವತೀತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೋಪಪತ್ತೇಃ ||

01|| 02 ||

ನ ಚಾಧಿಕಾರೇ ಸಮೇಷಿ ತೇಷಾಮೇವೋಚ್ಚಾವಚಶಕ್ತಿಯೋಗಾತ್ ಫಲಭೇದೋಪಪತ್ತೇ-
ರಧಿಕಾರವಿಶೇಷಕಲ್ಪನಂ ವ್ಯರ್ಥಮ್ | ಭಕ್ತ್ಯಾದ್ಯಧಿಕಾರತಾರತಮ್ಯೇನ ಶಾಸ್ತ್ರಾತ್ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತೇಃ
ಸರ್ವೇಷಾಮವಿಶೇಷಾತ್ | ದೃಶ್ಯಮಾನತ್ವಾಚ್ಚ ಭಕ್ತ್ಯಾದ್ಯಧಿಕಾರತಾರತಮ್ಯಸ್ಯ |
ಉಚ್ಚಾವಚಶಕ್ತೇರಪಿ ತನ್ನಿಬನ್ಧನತ್ವಾತ್ || 03 ||

ನ ಚ ಜ್ಞಾನಿನಾಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಾರ್ಥ್ಯಾತ್ ಸತ್ಯವೃತ್ತಿವಿಪರೀತಪ್ರವೃತ್ತೋರವಿಶೇಷಃ|

‘ಏತಾವತೋಽಧಿಕಾ ನಾಸ್ತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿರಿತ್ಯಂತತಃ ಸ್ಥಿತಾ |
ಯಾ ಸ್ಥಿತಿಸ್ತಾಂ ಸಮಾಪ್ನೋತಿ ಯಥಾಶಕ್ತಿಃ ಪ್ರಯತ್ನತಃ |
ವಿಪರೀತಪ್ರವೃತ್ತೇಸ್ತು ತಸ್ಯ ಹ್ರಾಸೋಽಧಿಕಂ ಭವೇತ್ ||’
ಇತಿ ವಚನಾತ್ ಸ್ಥಿತಿವಿಶೇಷೋಪಪತ್ತೇಃ || 04 || 05 ||

ನ ಚ ಸರ್ವಜೀವಾನಾಮೇಕಪ್ರಕಾರ ಏವ ನಿಜಸ್ವಭಾವಶ್ಚೈತನ್ಯಮಿತಿ ಫಲೇಽಪ್ಯವಿಶೇಷಃ |
ನಿಷೇಧಸಾಮಾನ್ಯವಿಧಿಕ್ರಿಯಾಣಾಂ ವಿಭಕ್ತತ್ವಾತ್ |

"ನಾದೇವೋ ದೇವಪದಮನ್ವಿಚ್ಛೇದನ್ವಿಚ್ಛನ್ ಯಾತ್ಯಧರಂ ತಮಃ | ನ ದೇವಃ ಸ್ವೀಯಂ
ಪದಮನ್ವಿಚ್ಛನ್ ವಿದುಷ್ಯತಿ | ತದೇವ ಹ್ಯಸ್ಯ ಸ್ವಮ್ " ಇತಿ ನಿಷೇಧವಿಭಾಗಃ |

"ಸ್ಥಿರಂ ಜ್ಞಾನಂ ಸ್ಥಿರೋ ಹರಾವಭಿಷಕ್ತಃ ಸ್ಥಿರಮೋಜೋ ಬಲಂ ವಿರಾಗ ಏತದ್ಧಿಸಾಮಾನ್ಯಂ
ದೇವಾನಾಮ್ | ಅಥಾನೈಷಾಮಸ್ಥಿರಾಣ್ಯೇವೈತಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯಥಾಪಿ ಯಥಾಯೋಗಂ
ವಿನೇಯಾನಿ" ಇತಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಿಭಾಗಃ | " ಜ್ಞಾನದಾನಮೇವ ದೇವಾನಾಂ ವಿಹಿತಂ ತಪ
ಏವರ್ಷಿಣಾಮಾಚಾರ ಏವ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ತದವಿರೋಧೇನಾನ್ಯಾನಿ ಕರಣೀಯಾನಿ" ಇತಿ
ವಿಧಿವಿಭಾಗಃ |

ಚರಂತಿ ದೇವಾ ವಿಹಿತಂ ಸಮಸ್ತಮರ್ಥಮೇವ ಮುನಯೋ ದಶಾಂಶತೋ ಮನುಷ್ಯಾಃ|’ ಇತಿ
ಕ್ರಿಯಾವಿಭಾಗಃ || 06 ||

ನ ಚ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಾದ್ದೇವಾನಾಮೇವ ಜ್ಞಾನಾದಿಫಲಂ, ನ ಕಿಂಚಿದನ್ಯೇಷಾಮಿತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ |

‘ತ್ವರಯೈವ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಸಿದ್ಧಿರತ್ವರಯೈವ ತು |
ದೇವಾನಾಂ ತತ್ರೈವಾ ದೇನ ಮುಕ್ತ್ಯಾ ಏವ ಸತಾಂ ನೃಣಾಮ್ || ’

ಇತಿ ಮಾನುಷಮುಕ್ತರ್ಥಮೇವ ದೇವಾನಾಮತ್ವರಯಾ ಸಿದ್ಧಿಶ್ರುತೇಃ|| 07 ||

ನ ಚ ಗೃಹಸ್ಥಾನಾಮಶೇಷಕರ್ಮವಿಶೇಷಯೋಗ್ಯತ್ವಾದಾಧಿಕ್ಯಂ ಮುಕ್ತೌ | ತ್ವರಯೈವ ಗೃಹಿಣಃ
ಸಾಧಯಂತಿ ಮುಕ್ತಿಮತ್ವರಯೈವ ಯತಯಸ್ತೇಭ್ಯಶ್ಚಾತ್ವರಯಾ ದೇವಾಸ್ತೇಷು ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾ | ತದೇಷ
ಶ್ಲೋಕಃ |

‘ಶತಂ ಪರಾನಭಿಪಶ್ಯೈವ ದೇವಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಚರದ್ಭುಶ್ಚರಂ ಯತ್ತಪೋಽಗ್ರ್ಯಮ್ |
ವಿಹಾಯ ರಾಗಂ ಮನಸಶ್ಚೋಪರಿಷ್ಠಃ ತತೋಽಭವತ್ ಪರಮೇಷ್ಠಿ ಸ ಮುಕ್ತೌ ||’ ಇತಿ

‘ಯೋ ಹಿ ತ್ವರಯಾ ಸಾಧಯೇತ್ ಸ ಮನ್ದಂ ಸುಖವಾಪ್ನುಯಾತ್ | ಯೋ ಹ್ಯತ್ವರಯಾ ಸ
ಮಹತ್ ||’

ಇತಿ ಶ್ರುತೇರ್ಗೃಹಿಭ್ಯೋ ಯತೀನಾಂ ತೇಭ್ಯೋ ದೇವಾನಾಮತ್ವರಯಾ ಸಿದ್ಧೇಃ |
ಬಹುಕಾಲಸಾಧನಾದ್ ಬಹುಕರ್ಮಾಧಿಕಾರಮಾತ್ರಸ್ಯ ದುರ್ಬಲತ್ವಾತ್ || 08 ||

ನ ಚಾವಿಷ್ಕಾರೇಣ ಕಥನಾದಶೇಷತೋಽಪಿ ಯೋಗ್ಯಾ ಜ್ಞಾನಿನೋ
ಭವಂತೀತ್ಯಾಸ್ಥಾನಚತ್ವರಾದಿಷು ಸ್ಥಿತ್ಯೈವ ಪ್ರಕಥನೀಯಮ್ | ನ ಹೈವಂ ತ್ವರಮಾಣೇ
ಸಿದ್ಧಿರ್ಭವತಿ | ಅಯೋಗ್ಯಾನಾಮಪಿ ಗ್ರಹಣಪ್ರಸಜ್ಞಾತ್ | ತಸ್ಮಾದ್ವಿಚಾರ್ಯ
ಯೋಗ್ಯಾನಾಮೇವಾತ್ವರಯೈವ ಕಥಯಿತ್ವಾ ಸಿದ್ಧಿರ್ಭವತಿ |

‘ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ತ್ವರಾಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಂ ವದೇತ ಜನಾಯ ಯೋಗ್ಯಾಯ ಸದೈವ ವಿದ್ವಾನ್ |’ ಇತಿ
ಶ್ರುತೇಃ |

‘ಮಾ ನಃ ಸ್ತೇನೇಭ್ಯಃ’ ಇತ್ಯಾದೇಶ್ಚ || 09 ||

ನ ಚ ವಿರೋಧಾಭಾವಾತ್ ಸಾಧನಾನುಷ್ಠಾನಜನ್ಮನ್ಯೇವಾಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಂ ಮುಕ್ತಿಶ್ಚೇತಿ
ನಿಯಮಃ | ಪ್ರತಿಬನ್ಧೇ ಸತಿ ತನ್ನಿರಾಸೇನಾತ್ವರಯೈವ ಸಿದ್ಧೃ ಪಪತ್ತೇಃ |

‘ಯದ್ಯಾರಬ್ಧಂ ಕರ್ಮ ನಿಬನ್ಧಕಮ್ ಸ್ಯಾತ್ ಪ್ರೇತ್ಯೈವ ಪಶ್ಯೇದ್ಯೋಗಮೇವಾನ್ವವೇಕ್ಷ್ಯ |’
ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತೇಃ |

‘ಅನೇಕಜನ್ಮಸಂಸಿದ್ಧಸ್ತತೋ ಯಾತಿ ಪರಾಂ ಗತಿಮ್ | ಇತಿ ಭಗವದ್ವಚನಮ್ || 10 || 1 ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಯವಿವರಣೇ ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ

|| 03-04||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ
ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಯವಿವರಣೇ ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯಃ (ಸಾಧನಾಧ್ಯಾಯಃ) ||

ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯಃ (ಫಲಾಧ್ಯಾಯಃ)

ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ || 04-01 ||

|| ಹರಿಃ ಓಂ || ನ ಚ ಶ್ರವಣಾದ್ಯನಾವೃತ್ತಾಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನೋದಯೇ ಸರ್ವೇಷಾಂ,
ಸುಶಕ್ಯತ್ವಮಿತಿ ಗುಣಃ | ಮಹಾಫಲತ್ವಾತ್ ಸರ್ವೇಷಾಮಶಕ್ಯತಾಯಾ ಏವೋಪಪನ್ನತ್ವಾತ್ |
ಅನ್ಯಥಾ ಸರ್ವಸುಶಕ್ಯಸ್ಯೈವ ಸಾಧನತಯಾ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಮೋಕ್ಷಾಪತ್ತೇಃ || 01 ||

ನ ಚ ಶಶ್ವದತಿಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾದಾತ್ಮಶಬ್ದೋದಿತಂ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಂ ನ ನಿತ್ಯಶ ಉಪಾಸ್ಯಮ್ |
ಅನ್ಯೇಭ್ಯೋಽಧಿಕಫಲತ್ವೇನ ಸವಿಶೇಷತ್ವಾದಾತ್ಮತ್ವಸ್ಯ || 02 ||

ತರ್ಹಿ ವಿಶೇಷವತ್ವಾದೇವ ಪ್ರತೀಕಮಪೀಶ್ವರ ಇತ್ಯುಪಾಸ್ಯಮಿತಿ ನಾಸ್ತಿ | ಯತ್ರ
ಸನ್ನಿರುಪಪತ್ತಿವಿದ್ಯತೇ ತಸ್ಯೈವ ಗ್ರಾಹ್ಯತ್ವಾತ್ | ಅನ್ಯಸ್ಯೇಶತ್ವಗ್ರಹಣಸ್ಯ
ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನತ್ವಾದೇವಾನುಪಪತ್ತೇಃ || 03 ||

ನ ಚ ಪ್ರತಿದಿನಂ ವಿವಿಧಗುಣನ್ಯಾಸೇನ ಭಗವತ್ಪ್ರೀತ್ಯುಪಪತ್ತೇರ್ನ ಬ್ರಹ್ಮತಾದೃಷ್ಟಿನಿಯಮ
ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಅಶೇಷಗುಣಾನ್ತರ್ಭಾವೇನ ತಸ್ಯೈವಾಧಿಕಸಾಧನತ್ವಾತ್ || 04 ||

ನ ಚ ವಿವಿಧಸ್ಥಾನೇಷ್ವಾದಿತ್ಯಾದೀನಾಂ ಚರಣಾದ್ವಿಷ್ಟಜ್ಞೇಷ್ವಾದಿತ್ಯಾದಿಮತಿನಿಯಮೋ
ನಾಸ್ತೀತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ತತ್ಯ ತಾವೇವ ಕೃತ್ಯಸ್ಯಾಪ್ತತ್ವಾದಾದಿತ್ಯಾದೀನಾಮ್ || 05 ||

ನ ಚ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಸಮ್ಯಕ್ದ್ವಿಷಯತ್ವಮಾತ್ರೇಣ ಪೂರ್ತೇರಾಸನಾದಿನಾ ನ ಕಾರ್ಯಮಿತಿ
ವಾಚ್ಯಮ್ | ಆಸನಾದಿನಾ ನಿಶ್ಚಲತ್ವಾದಿವಿಶೇಷಕಾರ್ಯೋಪಪತ್ತೇಃ || 06 ||

ನ ಚಾನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಸಾಧನಸ್ಯ ಕರ್ತುಂ ಶಕ್ಯತ್ವಾನ್ ಯಾವನ್ಮುಕ್ತಿ ಧ್ಯಾನಂ ಕಾರ್ಯಮಿತಿ
ವಾಚ್ಯಮ್ | ಧ್ಯಾನಂ ವಿನಾಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಾಖ್ಯವಿಶೇಷಕಾರ್ಯಾನುಪಪತ್ತೇಃ |

ನ ಚ ಜ್ಞಾನೋದಯೇಽಶೇಷಕರ್ಮಕ್ಷಯೇ ಕೃತಕೃತ್ಯತ್ವಾತ್ ತದೈವ ಮುಕ್ತಿಃ , ನ ಚೇತ್
ಕರ್ಮಕ್ಷಯ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಪ್ರಾರಬ್ಧಸ್ಯೈವ ಕೃತಸ್ಯ ಯಾವದ್ಭೋಗಂ ಸಂಸ್ಥಿತೇಃ |

‘ಕರ್ಮಾಣಿ ಕ್ಷಪಯೇದ್ವಿಷ್ಟುರಪ್ರಾರಬ್ಧಾನಿ ವಿದ್ಯಯಾ |
ಪ್ರಾರಬ್ಧಾನಿ ತು ಭೋಗೇನ ಕ್ಷಪಯನ್ ಸ್ವಗತಿಂ ನಯೇತ್ ||’ ಇತಿ ವಚನಾತ್ || 08 ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಯವಿವರಣೇ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ

|| 04-01 ||

|| ದ್ವಿತೀಯಃ ಪಾದಃ || 04-01 ||

|| ಹರಿಃ ಓಂ || ನ ಚ 'ವಾಕ್ ಪೂರ್ವರೂಪಂ ಮನ ಉತ್ತರರೂಪಂ' 'ಮನ ಪೂರ್ವರೂಪಂ
ವಾಗುತ್ತರರೂಪಮ್' ಇತ್ಯುಕ್ತೇವ್ಯಾಮಿಶ್ರತ್ವಾದನಿರ್ಣೇತಿರೇವ | 'ವಾಕ್ ಪೂರ್ವರೂಪಂ ಮನ
ಉತ್ತರರೂಪಮ್' ಇತಿ ವಾಚಃ ಪೂರ್ವವರ್ಣದೇವತಾತ್ವನಿರ್ದೇಶಮಾತ್ರೇಣ ಮನಃ
ಪೂರ್ವರೂಪಮ್' ಇತ್ಯನೇನ ಸಾಮ್ಯಮ್ | 'ಮನಸಾ ವಾ ಆಗ್ರೇ ಸಂಕಲ್ಪಯತ್ಯಥ ವಾಚಾ
ವ್ಯಾಹರತಿ' ಇತಿ ಯುಕ್ತೀತೋ ವಿಶೇಷೋ ಮನಃಪೂರ್ವಕತ್ವಸ್ಯೈವ ಶ್ರುತ ಇತಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಂ
ಮನಸ ಏವ ಹಿ ಜ್ಞಾಯತೇ |

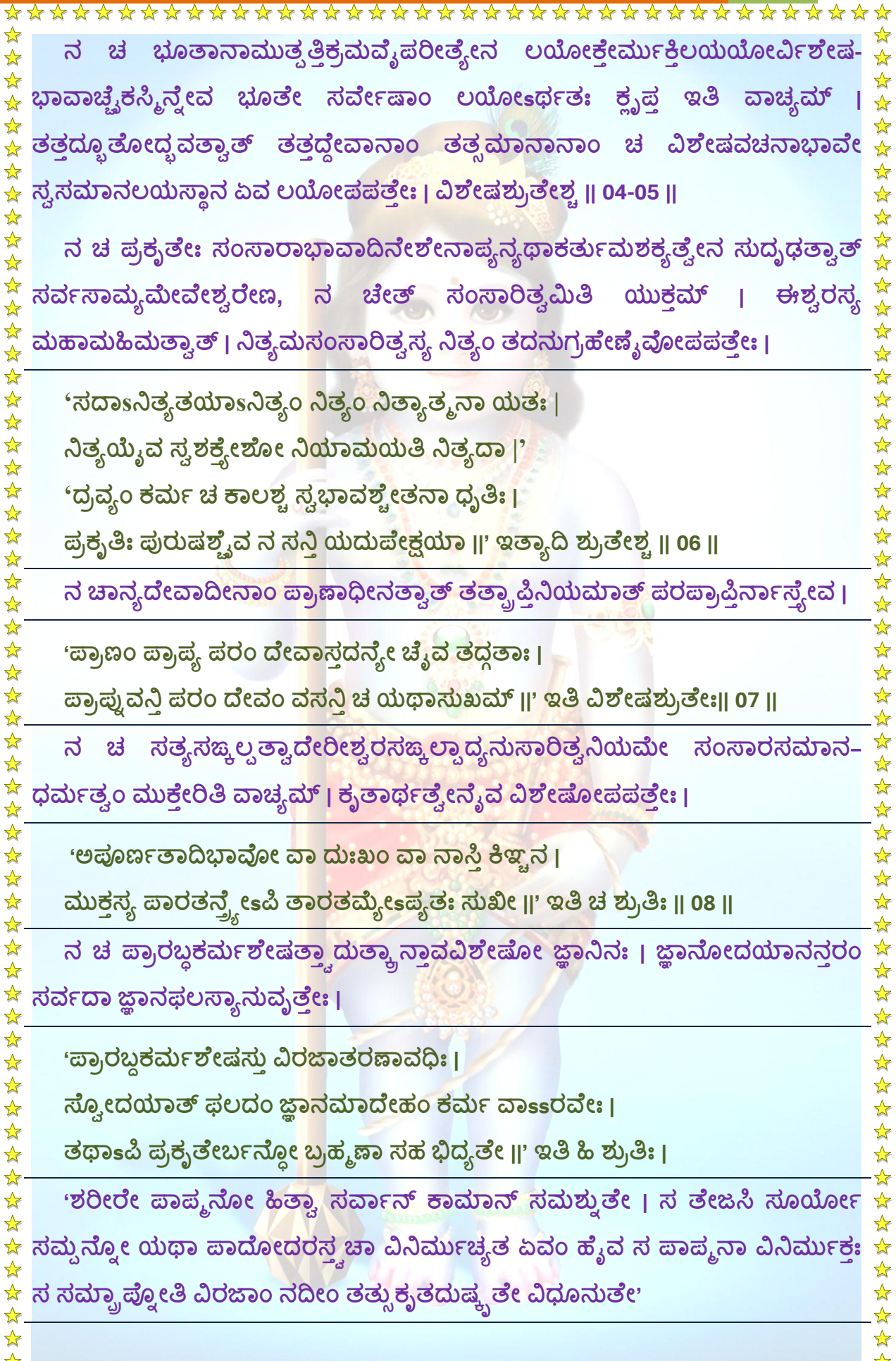
'ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಚ ವಿಲಯೇ ಚೈವ ಸದಾ ಪೂರ್ವಪ್ರವರ್ತನೇ |

ನಿಯಂತೃತ್ವೇ ಚ ವಚಸೋ ಮನೋಽಧೀಶಂ ಶಿವೋ ಹಿ ತತ್ || " ಇತಿ ಶ್ರುತೇಶ್ಚ || 01 ||

ನ ಚ ಮನಃಪೂರ್ವಕತ್ವನಿಯಮಾದಶೇಷದೃಷ್ಟಾದೃಷ್ಟವ್ಯಾಪಾರಾಣಾಂ ತಸ್ಯ
ಪ್ರಾಣಾದನೂನತಾ -

'ಇನ್ದ್ರಿಯಸ್ಥೈಃ ಸ್ವರೂಪಸ್ತುಜ್ಞಾನಾನಿ ಜನಯತ್ಯಸೌ|
ಮನಃಸ್ಥೇನ ವಿಶೇಷೇಣ ಕಾರ್ಮ್ಯಃ ಕರ್ಮಕೃದೇವ ಚ |
ಪೃಥಕ್ ಸ್ಥಿತೇನ ರೂಪೇಣ ಜೀವಂ ಧಾರಯತಿ ಪ್ರಭುಃ |
ಜೀವಸ್ಥಿತೇನ ರೂಪೇಣ ವೇದಯತ್ಯಹಮಿತ್ಯಪಿ |
ಪ್ರಾಣ ಏಕೋ ವಶೀ ನಿತ್ಯಂ ಬಾಹ್ಯಾಂತಃಕರಣೇಶ್ವರಃ |
ತಾನ್ಯೇತಾನ್ಯವಶಾನ್ಯೇವ ತಥಾಽಪಿ ಕೃಪಯೈವ ಸಃ |
ಪೃಥಕ್ ಶಕ್ತೋಽಪಿ ತದ್ಗೈಸ್ತು ಸ್ವರೂಪೈಸ್ತದ್ಗಕಾರ್ಯಕೃತ್ |
ತಸ್ಯೇಶೋ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುರೇವಮೇಷ ಯಥಾಽನ್ಯಗಃ ||'
ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತೇಃ ಪ್ರಾಣಸ್ಯೈವಾಡ್ಯತಾವಗಮಾತ್ || 02 ||

'ಸೋಽದ್ಯಕ್ಷೇ' ಇತ್ಯನ್ಯಾಪ್ಯೇವಮೇವಾಶಂಕಾ ಪರಿಹಾರಶ್ಚ | ಶ್ರುತಿಬಾಹುಲ್ಯಮೇವಾ
ಶಂಕಾಯಾಮ್ ಪರಿಹಾರೇ ಚ ವಿಶೇಷಹೇತುಃ || 03 ||

ನ ಚ ಭೂತಾನಾಮುತ್ತತ್ತಿಕ್ರಮವೈಪರೀತ್ಯೇನ ಲಯೋಕ್ತೇರ್ಮುಕ್ತಿಲಯಯೋರ್ವಿಶೇಷ-
 ಭಾವಾಚ್ಛಿಕಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಭೂತೇ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಲಯೋಽರ್ಥತಃ ಕ್ಲೃಪ್ತ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ |
 ತತ್ತದ್ಭೂತೋದ್ಭವತ್ವಾತ್ ತತ್ತದ್ದೇವಾನಾಂ ತತ್ಸಮಾನಾನಾಂ ಚ ವಿಶೇಷವಚನಾಭಾವೇ
 ಸ್ವಸಮಾನಲಯಸ್ಥಾನ ಏವ ಲಯೋಪಪತ್ತೇಃ | ವಿಶೇಷಶ್ರುತೇಶ್ಚ || 04-05 ||

ನ ಚ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಸಂಸಾರಾಭಾವಾದಿನೇಶೇನಾಪ್ಯನ್ಯಥಾಕರ್ತುಮಶಕ್ಯತ್ವೇನ ಸುದೃಢತ್ವಾತ್
 ಸರ್ವಸಾಮ್ಯಮೇವೇಶ್ವರೇಣ, ನ ಚೇತ್ ಸಂಸಾರಿತ್ವಮಿತಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ಈಶ್ವರಸ್ಯ
 ಮಹಾಮಹಿಮತ್ವಾತ್ | ನಿತ್ಯಮಸಂಸಾರಿತ್ವಸ್ಯ ನಿತ್ಯಂ ತದನುಗ್ರಹೇಣೈವೋಪಪತ್ತೇಃ |

‘ಸದಾಸನಿತ್ಯತಯಾಽನಿತ್ಯಂ ನಿತ್ಯಂ ನಿತ್ಯಾತ್ಮನಾ ಯತಃ |
 ನಿತ್ಯಯೈವ ಸ್ವಶಕ್ತೇಶೋ ನಿಯಾಮಯತಿ ನಿತ್ಯದಾ |’
 ‘ದ್ರವ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಚ ಕಾಲಶ್ಚ ಸ್ವಭಾವಶ್ಚೇತನಾ ಧೃತಿಃ |
 ಪ್ರಕೃತಿಃ ಪುರುಷಶ್ಚೈವ ನ ಸನ್ತಿ ಯದುಪೇಕ್ಷಯಾ ||’ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೇಶ್ಚ || 06 ||

ನ ಚಾನ್ಯದೇವಾದೀನಾಂ ಪ್ರಾಣಾಧೀನತ್ವಾತ್ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿನಿಯಮಾತ್ ಪರಪ್ರಾಪ್ತಿನಾಸ್ತೇವ |
 ‘ಪ್ರಾಣಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪರಂ ದೇವಾಸ್ತದನ್ಯೇ ಚೈವ ತದ್ಗತಾಃ |
 ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ಪರಂ ದೇವಂ ವಸಂತಿ ಚ ಯಥಾಸುಖಮ್ ||’ ಇತಿ ವಿಶೇಷಶ್ರುತೇಃ|| 07 ||

ನ ಚ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪತ್ವಾದೇಶ್ವರಸಂಕಲ್ಪಾದ್ಯನುಸಾರಿತ್ವನಿಯಮೇ ಸಂಸಾರಸಮಾನ-
 ಧರ್ಮತ್ವಂ ಮುಕ್ತೇರಿತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಕೃತಾರ್ಥತ್ವೇನೈವ ವಿಶೇಷೋಪಪತ್ತೇಃ |

‘ಅಪೂರ್ಣತಾದಿಭಾವೋ ವಾ ದುಃಖಂ ವಾ ನಾಸ್ತಿ ಕಿಂಚನ |
 ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಪಾರತನ್ತ್ಯೇಽಪಿ ತಾರತಮ್ಯೇಽಪ್ಯತಃ ಸುಖೀ ||’ ಇತಿ ಚ ಶ್ರುತಿಃ || 08 ||

ನ ಚ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮಶೇಷತ್ವಾ ದುತ್ಪಾನ್ತಾವಿಶೇಷೋ ಜ್ಞಾನಿನಃ | ಜ್ಞಾನೋದಯಾನಂತರಂ
 ಸರ್ವದಾ ಜ್ಞಾನಫಲಸ್ಯಾನುವೃತ್ತೇಃ |

‘ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮಶೇಷಸ್ತು ವಿರಜಾತರಣಾವಧಿಃ |
 ಸ್ತೋದಯಾತ್ ಫಲದಂ ಜ್ಞಾನಮಾದೇಹಂ ಕರ್ಮ ವಾಽಽರವೇಃ |
 ತಥಾಽಪಿ ಪ್ರಕೃತೇರ್ಬನ್ಧೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಹ ಭಿದ್ಯತೇ ||’ ಇತಿ ಹಿ ಶ್ರುತಿಃ |

‘ಶರೀರೇ ಪಾಪ್ಮನೋ ಹಿತ್ವಾ ಸರ್ವಾನ್ ಕಾಮಾನ್ ಸಮಶ್ರುತೇ | ಸ ತೇಜಸಿ ಸೂರ್ಯೋ
 ಸಮ್ಪನ್ನೋ ಯಥಾ ಪಾದೋದರಸ್ತ ಚಾ ವಿನಿರ್ಮುಚ್ಯತ ಏವಂ ಹೈವ ಸ ಪಾಪ್ಮನಾ ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ
 ಸ ಸಮ್ರಾಪ್ನೋತಿ ವಿರಜಾಂ ನದೀಂ ತತ್ಸುಕೃತದುಷ್ಯತೇ ವಿಧೂನುತೇ’

‘ತೇ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ತು ಪರಾಂತಕಾಲೇ ಪರಾಮೃತಾತ್ ಪರಿಮುಚ್ಯಂತಿ ಸರ್ವೇ’ ಇತಿ ಚ |

‘ಅನ್ಯಥಾಭಾವನಿಯಮೋಽನ್ಯತತಾ ಕಾರ್ಯಕಾರಣೇ ’ ಇತಿ ಚ || 09 ||

ನ ಚ ಕೃಷ್ಯಾದಿಲೌಕಿಕಸಾಧನಸ್ಯ ಫಲಸ್ಮರಣಾನಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ ಸ್ವರ್ಗಮೋಕ್ಷಯೋರಪಿ ತಥಾತ್ಮಮಿತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ |

‘ಕ್ರಿಯಾನುವೃತ್ತಿಲೌಕಿಕೇ ಸಾಧನೇ ತು ಮನೋಽನುವೃತ್ತಿವೈದಿಕೇ ಸಾಧನೇ ಸ್ಯಾತ್ | ಭವೇತ್ ಫಲಂ ಸರ್ವಥೇತ್ಯೇವ ತಸ್ಮಾತ್ ಸ್ಮರೇತ್ ಸದಾ ನಿಶ್ಚಿತತ್ವೇನ ವಿದ್ವಾನ್ ||’

ಇತಿ ಶ್ರುತೇಸ್ತದನುಸಾರ್ಯನುವೃತ್ತೇಲೌಕಿಕವೈದಿಕಯೋಃ ಸಾಮ್ಯಾತ್ | ಅತೋಽತ್ರ ಫಲಾನುಸ್ಮರಣಂ ಲವನಾದಿಕೃಷ್ಯನುವೃತ್ತಿವದ್ವಷ್ಟವ್ಯಮ್ | ವಚನಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾತ್ || 10 ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ

ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ್ಯಾಯವಿವರಣೇ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಃ ಪಾದಃ

|| 04-02||

|| ತೃತೀಯಃ ಪಾದಃ || 04-03 ||

|| ಹರಿಃ ಓಂ || ನ ಚ ತತ್ರ ತತ್ರ ಮಾರ್ಗಸ್ಯಾನ್ಯಥೋಕ್ತೇರಧಿಕಾರಿಭೇದೇನ
ಪೃಥಜ್ಞಾರ್ಗಸುಕ್ರಮೋಪಪತ್ತಿರಿತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ |

‘ಸರ್ವೇ ವಾ ಏತ ಉತ್ಪ್ರಾಪ್ತಮನ್ತಿ ತೇಽರ್ಚಿಷಮೇವಾಭಿಯನ್ತಿ ತತೋ ವಾಯುಂ ತತೋಽಹಃ
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಮಿತ್ಯೇಷ ಉ ಏವ ಬ್ರಹ್ಮಪಥಃ | ದ್ವೇ ಸ್ತುತೀ ಅಶ್ರುಣವಂ ಪಿತೃ-ಣಾಮಹಂ
ದೇವಾನಾಮುತ ಮರ್ತ್ಯಾನಾಮ್ | ತಾಭ್ಯಾಮಿದಂ ವಿಶ್ವಮೇಜತ್ಸಮೇತಿ ಯದನ್ತರಾ ಪಿತರಂ
ಮಾತರಂ ಚ’

ಇತಿ ವಿಶೇಷಶ್ರುತಿತೋ ಜ್ಞಾನಿನಾಮೇಕಮಾರ್ಗಸ್ಯೈವ ಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾತ್ | ‘ಏಷ ಏವ ಬ್ರಹ್ಮಪಥಃ’
ಇತ್ಯವಧಾರಣವಿರೋಧೋಽನ್ಯಥಾ | ಏಜದಿತಿ ವೈದಿಕಾನುಷ್ಠಾನವತ ಉಕ್ತೇರ್ನಾರ್ಥೋ-
ಗತಿವಿರೋಧಃ|

‘ಪುನರಾವರ್ತಿನೋ ಯೇ ತು ತೇಷಾಂ ಧೂಮಪಥೋ ಧ್ರುವಃ |
ಅನ್ಯೇಷಾಮರ್ಚಿರಾದಿಶ್ಚ ತದ್ಭೇದೋ ಮಧ್ಯಸಂಸ್ಥಿತಿಃ |
ಧೂಮಾರ್ಚಿರಾದಿದೇವೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಾಪ್ಯಾನುಜ್ಞಾಂ ತು ಮಧ್ಯಗಾಃ |
ವಿಹೃತ್ಯ ಸ್ವೇಷ್ಟದೇಶೇಷು ತದೂರ್ಧ್ವಂ ಯಾತಿ ವಾಽಧರಮ್ |
ಅತ್ಯಲ್ಪಾನಾಮವಿಜ್ಞಾತಾಽಪ್ಯನುಜ್ಞಾವರ್ತಿನಾಂ ಭವೇತ್ |
ಪುಂದ್ವಾರೇಣ ಸ್ವದೃಷ್ಟ್ಯಾ ವಾ ಯಥಾಯೋಗ್ಯಂ ವಿಮುಚ್ಯತಾಮ್ |
ಅತೋ ನ ಮಾರ್ಗಭೇದೋಽಸ್ತಿ ನ ಹಿ ಮಾರ್ಗೋಽತ್ರ ಸಂಭವಃ |
ಪ್ರೇತತ್ವಂ ಚಾಧರೋ ಮಾರ್ಗಃ ಪಾಪಜತ್ವಾತ್ ತ ಯೋಃ ಪೃಥಕ್ ||’
ಇತಿ ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ || 01-04 ||

ನ ಚ ಸೋಮಾದಗ್ನಿಮಗ್ನೇರಿನ್ದ್ರಮಿತಿ ಸೋಮಾದಗ್ನೇರವರಸ್ಯಾಪಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ
ಪ್ರಧಾನವಾಯೋರಪ್ಯವರೋಽನ್ಯಃ ಪ್ರಾಪ್ಯೋಽಸ್ತಿತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಉತ್ತಮತ್ವಾತ್ ತಸ್ಯೈವ
ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪಯಿತ್ಯತ್ಪಶ್ಚೇಃ |

‘ವಾಯುರೇವ ಬ್ರಹ್ಮ ಗಮಯತಿ ತಸ್ಯ ಹ್ಯೇಷಾ ಶಕ್ತಿಃ | ನ ಹ್ಯನ್ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಗಮಯತಿ ಪ್ರಿಯೋ
ಹ್ಯೇನಧ್ಗಮಯತಿ | ನ ಹ್ಯನ್ಯಃ ಪ್ರಿಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ |

ಮಾರ್ಗೇ ತ್ವವರಸ್ಯಾಪಿ ಯಥಾಮಾರ್ಗಂ ಪಶ್ಚಾತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿರ್ಭವತಿ ಲೋಕವತ್ | ನ ಹಿ
ರಾಜಾನಾಂ ಯಃ ಕಶ್ಚಿತ್ ಪ್ರಾಪಯತಿ ಕ್ಲೃಪ್ತಮತಿಪ್ರಿಯಂ ಚಾತಿಹಾಯ || 05 ||

ನ ಚ ಚತುರ್ಮುಖಸ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಪರ್ಯಂತಂ ಸಂತತನಿಯಮಾದ್ವಂದಸ್ಯ
ತಾವದ್ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿನಾಸ್ತೀತಿ ನಿಯಮಃ |

‘ಯಾನ್ತಿ ದೇವಂ ಪರಂ ಕೇಚಿತ್ ಪೂರ್ವಂ ಕೇಚಿಲ್ಲಯೇ ವಿಭುಮ್ |
ಯೋಗ್ಯತಾತಾರತಮ್ಯೇನ ವಿಶೇಷೋಽಯಮಪೀಷ್ಯತೇ||’

ಇತಿ ಶ್ರುತೇಸ್ತಥಾಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣ ಏವ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಮುಖ್ಯಾರ್ಥತ್ವೇನ
ಪ್ರಥಮಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾದಪೋಹಾಯುಕ್ತೇಸ್ತಸ್ಯೈವ ಪ್ರಾಪ್ತಿನಿಯಮಃ | ‘ಯಾನ್ತಿ ದೇವಂ ಪರಂ ಕೇಚಿತ್’
ಇತಿ ಪ್ರಮಾಣಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾದೇವ | ನ ಚ ಪರಪ್ರಾಪ್ತಿಯರ್ಥಸ್ಯಾಭೀಷ್ಠಾ ತಸ್ಯ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿರಿತಿ ನಿಯಮಃ |

‘ಕ್ರಮಾನುರಾಗೀ ಭಗವಾನ್ ಕ್ರಮಾತ್ ಪುಮ್ಪಿರವಾಪ್ಯತೇ |
ಅತಃ ಕ್ರಮಾತ್ ಸಮ್ಯದ್ಧೇ ತು ಜ್ಞಾನೇ ಬ್ರಹ್ಮಲಯೇ ನರೈಃ |
ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ನಿಯಮೇನೈವ ಕೈಶ್ಚಿದೇವಾಪ್ಯತೇ ಮೃತೌ ||’

ಇತಿ ಭಗವತಃ ಕ್ರಮಾನುರಾಗಿತ್ವಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಬಹುಧಾಶ್ರುತೇರ್ಯಥಾಸೌಕರ್ಯಂ
ಚತುರ್ಮುಖಸ್ಯ ಪರಸ್ಯ ವಾ ಪ್ರಾಪ್ತಿರಿತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಾನುವೃತ್ತೇರೇವ ನ್ಯಾಯತ್ವಾತ್ |
‘ಸಪ್ರತೀಕಾಶ್ಚತುರ್ಮುಖಮಪ್ರತೀಕಾಃ ಪರಮಮು ಹೈತೇ ಗಚ್ಛನ್ತ್ಯಾಗಚ್ಛಂತಿ ಚ ಚತುರ್ಮುಖಾತ್
ಪರಮಂ ಪರಮಾಚ್ಚತುರ್ಮುಖಂ ಯಾವದ್ವಿಲಯಮಥ ಸಹ ಚತುರ್ಮುಖೇನ ವಿಮುಚ್ಯಂತೇ
ಆನಂದೀಭವಂತಿ’ ಇತಿ ಹಿ ಶ್ರುತಿಃ | ಅನ್ತರ್ಭೇದಾದಾಧಿಕರಣತ್ವಾತ್ ಸಮುದಾಯೋಕ್ತಿಃ || 06 ||

**|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ
ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಯವಿವರಣೇ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ತೃತೀಯಃ ಪಾದಃ
|| 04-03 ||**

|| ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ || 04-04 ||

|| ಹರಿಃ ಓಂ || ನ ಚ 'ಏತಂ ಸೇತುಂ ತೀರ್ತ್ವಾ' ಇತ್ಯತ್ರಾತಿಕ್ರಮೋಕ್ಷೇರ್ಮುಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮ ತೀರ್ತ್ವಾ ಗಚ್ಛತೀತಿ | ತರತೀತಿ ಸಾಮಾನ್ಯಪ್ರತೀತೇರ್ಬ್ರಹ್ಮ ತೀರ್ತ್ವೇದಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವಿಶೇಷಾನುಕ್ತೇಃ | 'ಇಮಾಂ ಘೋರಾಮಶಿವಾಂ ನದೀಂ ತೀರ್ತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಸಮುದ್ಯತೇ' ಇತಿ ವಿಶೇಷೋಕ್ಷೇಶ್ಚತಂ ಸೇತುಂ ಪ್ರತ್ಯನ್ಯತೀರ್ತ್ವೇತ್ಯನ್ಯಥೋಪಪತ್ತೇಃ || 01 ||

ನ ಚ ಕೃತಿಮತ್ತಾದಮುಕ್ತ ಏವೋಚ್ಯತೇ | 'ಸ ತತ್ರ ಪರ್ಯೇತಿ ' ಇತ್ಯಾದೌ 'ಸ್ವೇನ ರೂಪೇಣಾಭಿನಿಷ್ಠದ್ಯತೇ' ಇತಿ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಸ್ಪಷ್ಟಂ ಪ್ರತಿಭಾತತ್ವಾಚ್ಛುತೌ | ಸ ತತ್ರ ಪರ್ಯೇತೀತಿ ಶ್ರುತ್ಯೈಕ್ಯಪ್ರತೀತೇಶ್ಚ | ಏವಂಭೂತಸ್ಯಾಪಿ ಪ್ರಕರಣತ್ವಂ ಪರಿಕಲ್ಪ್ಯ ಶ್ರುತಿಬಾಧಾಙ್ಗೇಕಾರೇ ಸಾ ಶ್ರುತಿರಪ್ಯೇವಂ ವಿಭಜ್ಯ ಕಿಂ ಯೋಜಯಿತುಂ ನ ಶಕ್ಯಾ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇರೇವಾಭಾವಪ್ರಸಜ್ಞಃ | ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಮಿತ್ಯಾದಾವಪಿ ಸತ್ಯಮಿತ್ಯಸ್ಯಾನ್ಯಮಿತ್ಯನೇನಾನ್ವಯ ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಜ್ಞಾತ್ || 02 ||

ನ ಚ ಪರಇಷ್ಟೋತಿಃಶಬ್ದೇನಾದಿತ್ಯಜ್ಯೋತಿರಙ್ಗೇಕಾರೇ |

'ಸ ತೇಜಸಿ ಸೂರ್ಯೇ ಸಮನ್ಮೋ ಯಥಾ ಪಾದೋದರಸ್ತ್ವ ಚಾ ವಿನಿರ್ಮುಚ್ಯತ ಏವಂ ಹೈವ ಸ ಪಾಪ್ಮನಾ ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ' ಇತ್ಯಾದಿನೈಕಾರ್ಥತೇತಿ ಪ್ರಯೋಜನಮ್ |

'ಅಥ ಕಿಮುಚ್ಯತೇ ಪರಇಷ್ಟೋತಿರಿತ್ಯಾತ್ಮೈವ ಪರಇಷ್ಟೋತಿಃ ಸ ಹಿ ಪರಮೋ ದ್ಯೋತತೇ ಜೀವಾಚ್ಚಾಜೀವಾಚ್ಚ ತಸ್ಮಾದಾಹುಃ ಪರಇಷ್ಟೋತಿರಿತಿ | ತಮೇಷ ಜೀವೋಽಭಿಸಮುದ್ಯ ಸ್ವೇನ ರೂಪೇಣಾಭಿನಿಷ್ಠದ್ಯತೇ' ಇತಿ ತಸ್ಯೈವ ಪರಇಷ್ಟೋತಿಷ್ಠೋಕ್ತೇಃ | ಸಾವಕಾಶಲಿಜ್ಞಾನಿರವಕಾಶಶ್ರುತೇರೇವ ಬಲವತ್ತ್ವಾತ್ || 03 ||

ನ ಚ ಪರಮಗತಿತ್ವಾದೀಶ್ವರಾಭುಕ್ತಾ ಅಪಿ ಭೋಗಾ ಮುಕ್ತೌ ಭವಂತಿ | ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಸ್ವತ ಏವ ಪೂರ್ಣಾನಂದತ್ವಾತಭೋಗಸ್ಯಾಪಿ ಸಮ್ಯವಾದಿತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ |

'ಪೂರ್ಣಾನಂದಃ ಪೂರ್ಣಭುಕ್ ಪೂರ್ಣಕರ್ತಾ ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಃ ಪೂರ್ಣಭಾಃ ಪೂರ್ಣಶಕ್ತಿಃ | 'ಆಶ್ಚರ್ಯತ್ವಾದ್ಭಗವಾನ್ ವಾಸುದೇವೋ ವಿರುದ್ಧಶಕ್ತಿನ ಚ ದೋಷಸ್ಪೃಗೀಶಃ ||'

ಇತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯತಯೈವ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಉಭಯೋಕ್ತೇಃ | ಸಾವಕಾಶೋಪಪತ್ತಿಮಾತ್ರಾ-ನ್ನಿರವಕಾಶಶ್ರುತಿಯುಕ್ತೋಪಪತ್ತೇರೇವ ಬಲವತ್ತ್ವಾತ್ || 04 ||

ನ ಚ ಪಾರಗತತ್ವಾನ್ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಚಿನ್ಮಾತ್ರದೇಹೋಽಪಿ ನಾಸ್ತೀತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಅಕೃತ್ರಿಮತ್ವಾತ್ ತಸ್ಯ ದೇಹಸ್ಯಾಪ್ಯನಪಗಮಾತ್ |

‘ಅಥ ವಿಮುಕ್ತಸ್ಯ ಚಿನ್ಮಾತ್ರ ಏವ ದೇಹೋ ಭವತಿ ಚಿನ್ಮಾತ್ರಾಣಿ ಕರಣಾನಿ
ತೈರೀಶಾನುಗೃಹೀತೈರ್ಭೋಗಾನ್ ಭುಂಕ್ತೇ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ || 05 ||

ನ ಚ ಭಗವದೋಕಃಸಿತತ್ವಾನ್ಮುಕ್ತಸ್ಯ ತಸ್ಯಾಪ್ಯೋಕಸ್ತಸಾಮ್ಯೇನ ತತ್ತದುಪಾಯಸಾಧ್ಯ-
ಭೋಗಸಾಧನತ್ವಂ ವಾಚ್ಯಮ್ | ನಿರ್ದೋಷತ್ವಾತ್ ತದೋಕಸೋ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಚ ಸಂಕುಲ್ಪಾದೇವೇತಿ
ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಾನುಸಾರೇಣೋಪಪತ್ತೇಃ || 06 ||

ನ ಚ ಪರಗೃಹಗತತ್ವಾದಸ್ಯ ರಾಜಗೃಹಗತಸ್ಯೇವ ಸ್ವಾಧಮಾ ಅಪಿ ಕದಾಚಿದೀಶತೇ |
ನಿರ್ದೋಷತ್ವಾದೇವ ಮುಕ್ತಸ್ಯೇಶ್ವರಸ್ಯ ತತ್ರಸ್ಥಾನಾಂ ಮುಕ್ತಾಂತರಾಣಾಂ ಚ
ರಾಜದೋಷವದ್ವೋಷಾಸಮ್ಭವಾದ್ಯಥಾಯೋಗ್ಯಮೇವ ಸ್ವೀಕಾರೋಪಪತ್ತೇಃ |

‘ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಪತಯೋ ದೇವಾ ದೇವಾನಾಂ ಚ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ |
ತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುರ್ನ ಚೈವೇದಂ ಪಾರಾವರ್ಯಂ ವಿನಶ್ಯತಿ ||’ ಇತಿ ಚ ಶ್ರುತಿಃ || 07 ||

ನ ಚ ದೇಹಭಾವೇ ತತ್ಕಾರ್ಯದುಃಖಾದಿಸ್ತದಭಾವೇ ಭೋಗಾಸಮ್ಭವ ಇತಿ ದೋಷಃ |

‘ದೇಹಾಭಾವಾಚ್ಚ ಭಾವಾಚ್ಚ ನಿರ್ಭೋಗಿತ್ವಂ ಚ ದುಃಖಿತಾಮ್ |
ಯಾನ್ಯಮುಕ್ತಾನೋಭಯಂ ಚ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ವಶಿತಾ ಯತಃ ||’
ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯೈವ ವಿಶೇಷಕ್ಕಪ್ತೇಃ || 08 ||

ನ ಚ ಸಂಕುಲ್ಪಾದೇವ ಸಮಸ್ತಸಮ್ಭವಾತ್ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಸಮಸ್ತಕಾರ್ಯಸಮ್ಭವಃ |

‘ವ್ಯಾಪಾರೋ ಜಗತೋ ವಿಷ್ಣೋರ್ಮುಕ್ತಾನಾಂ ತು ಸ್ವಭೋಗಗಃ |
ನ ಹಿ ಸ್ವರ್ಣಂ ಶುದ್ಧಮಪಿ ವಹ್ನಿ ಕಾರ್ಯಕರಂ ಭವೇತ್ |
ಅಯೋಗ್ಯಾಶಕ್ತಿತಸ್ತೇವ ನಾಧಿಕಾನಂದಸಮ್ಭವಃ |
ನ ಹಿ ಕಶ್ಚಿತ್ ಸುಶಕ್ತೋಽಪಿ ಚಕಾರಾಚೇತನಂ ಚಿತಿಮ್ |
ನ ಚ ಕಾಮಸ್ತಥಾ ಭೂಯಾತ್ ತತಃ ಸ್ಯಾತ್ ಸತ್ಯಕಾಮತಾ ||’
ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ ವಿಶೇಷಕ್ಕಪ್ತೇರೇವ |
‘ಮುಕ್ತಾನಾಂ ನ ಜಗದ್ಯತ್ನಸ್ತಥಾಽಪಿ ವಿಬುಧಾಃ ಸದಾ |
ಮುಕ್ತಾನಾಂ ತು ನಿಯನ್ತಾರಸ್ತೇಷಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಯ ವೈಹರಿಃ ||’ ಇತಿ ಚ ವಿಶೇಷಕ್ಕಪ್ತೈಃ || 9 ||

ನ ಚ ವಶಿತಾನ್ಮುಕ್ತಸ್ಯಾಪಿ ವೃದ್ಧಿಃ | ಕೃತಕೃತ್ಯತ್ವೇನ
ನಿಶ್ರಮತ್ವಾದುಪಾಸನಾದಾವಭ್ಯಾಸಪಾಟವಾನ್ನಿರ್ದೋಷತ್ವಾತ್ ಸ್ನೇಹಾಧಿಕ್ಯಾಚ್ಚ ತಸ್ಯೈವ
ಪರಮಸುಖರೂಪತ್ವೇನ ಫಲಸ್ವರೂಪತ್ವಾತ್ |

'ಅಭ್ಯಾಸಪಾಟವಾತ್ ಸ್ನೇಹಾದಶ್ರಮತ್ವಾದುಪಾಸನಾ|
ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ಸುಖರೂಪೈವ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ನ ತು ಸಾಧನಮ್ ||' ಇತಿ ಚ ಶ್ರುತಿಃ || 10 ||

ನ ಚಾನಂತತ್ವಾತ್ ಕಾಲಸ್ಯ ತ್ರಯೋದಶೀಪಿಪ್ಪದಶೀವತ್ ಕದಾಚಿತ್ ಸಮಸ್ತಸ್ಯಾಪಿ
ಸಮ್ಭವಾನ್ಮುಕ್ತಸ್ಯಾಪಿ ಪುನರಾವೃತ್ತ್ಯಾಶಂಕೈತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವಾದಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಾತ್ |

'ಅಶೇಷಕಾಮಸತ್ಯತ್ವಾನ್ಮುಕ್ತಾನಾಮಪುನರ್ಭವಃ |
ಯಸ್ಮಾತ್ ಸ ಕಾಮಯೇದೇವ ನಿತ್ಯಮಾತ್ಮಾಪುನರ್ಭವಮ್ ||' ಇತಿ || 11 ||

ಇತ್ಯನಂತಮಹಾನ್ಯಾಯಮೀಮಾಂಸಾಪಾರವಾರಿಧೇಃ
ಉತ್ತಾರಣಾತ್ಯಶಕ್ಯೈವ ವ್ಯಾಕುಲೀಕೃತಚೇತಸಾಮ್ ||

ಮನ್ನಾನಾಮುಪಕಾರಾಯ ಮಹತಾಂ ಚೋಚ್ಚಿತಾತ್ಮನಾಮ್ |
ತದ್ವಿಶೇಷಪರಿಜ್ಞಾನಪ್ರದೀಪ್ತಾರ್ಕಾಭಚೇತಸಾಮ್ ||

ವಿಶೇಷಗಾಢೇ ಮನಸಿ ನಿತರಾಮುಪಕಾರಕಃ |
ನ್ಯಾಯಪ್ಲವೋ ಮಯಾಕಾರಿ ಸಂಕ್ಷೇಪಾತ್ ಪ್ರಮಿತಾಕ್ಷರೈಃ ||

ವಿಸ್ತಾರೋಽಪ್ಯಯಮೇವ ಸ್ಯಾತ್ ತದ್ವಿಶೇಷಾತಿವೇದಿನಾಮ್ |
ವ್ಯಾಖ್ಯಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಯೋರೇವ ವಿಸ್ತಾರೋ ಯದುದೀರಿತಃ ||

ಅನಲ್ಪಚೇತಸಾಂ ಪುಂಸಾಮಲಂ ವಿಜ್ಞಾನಸಿದ್ಧಯೇ |
ತನ್ಮಾ ಯೋದ್ಧರಣೇ(ಃ)ಶಕ್ತ್ಯಾ ಅಪಿ ಹ್ಯೇತೇನ ಸುಸ್ಥಿರಮ್ ||

ನ್ಯಾಯಾನುಗಂ ಮನಃ ಕುರ್ಯುರಿತಿಸಂಜ್ಞಹಲಾಲಸಾಃ |
ಕೋ ನಾಮಶೇಷವಿದ್ಯೋರುಸಾಗರೋನ್ಮಥನೋದ್ಭುತಮ್ ||

ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿದ್ಯಾಧಿರಾಜೇನ ನ್ಯಾಯಾಮೃತಮನುತ್ತಮಮ್ |
ಅಶೇಷತೋಽಧಿಗಚ್ಛೇತ ವನ್ದೋ ವೃನ್ನಾರಕೋಽಪಿ ಸನ್ ||

ಏವಂ ಸುದುರ್ಲಭೇಽಪ್ಯದ್ಧಾ ಮಹಾನ್ಯಾಯಪರಾಮೃತೇ |
ಕೇಚನಾಧಿಕ್ರಿಯಂತೇತ್ರ ತತ್ರಸಾದಾನುರಂಜಿತಾಃ ||

ಬ್ರಹ್ಮಾಧ್ಯಾ ಅಮೃತೇ ಯದ್ವತ್ ಸಾಗರೋನ್ಮಥನೋದ್ಭುತೇ |
ಅಹಂ ತು ತತ್ರ ಸಾದ್ಯೈಕಮಹಾಸ್ವದಬಲೋದ್ಭುತಃ ||

ನ್ಯಾಯಾಮೃತಾರ್ಣವಮಿಮಮವಗಾಹ್ಯ ವಿಭಜ್ಯ ಚ |
ಸಂಕ್ಷೇಪವಿಸ್ತರಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಚಕಾರ ವ್ಯಾಕೃತಿಂ ಕೃತಿಮ್ ||

ತತ್ರ ಸಾದಮೃತೇ ಕಸ್ಯ ಶಕ್ತಿಃ ಸಂಸಾರಸಾಗರೇ |
ಮಗ್ನಸ್ಯ ಚೇತನಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್ ತತ್ತ್ವತಾನುಕೃತೌ ಕ್ವಚಿತ್ ||

ನಿತ್ಯಾನನ್ಯಾಮೃತಸ್ಯ ನಿತತ್ಕಟಾಕ್ಷೈಧಿತಸ್ಯ ತು |
ಕಾ ನು ಶಕ್ತಿರ್ಭವೇನ್ಮೈವ ತತಃ ಕೋ ವಾತಿವಿಸ್ಮಯಃ ||

ವಿದ್ಯಾವಿದ್ಯೇ ಸುಖಂ ದುಃಖಮಶಕ್ತಿಃ ಶಕ್ತಿರೇವ ಚ |
ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಿತಿನಾಶಾಶ್ಚ ವಿಶೇಷಾಶ್ಚ ಪರೇಖಿಲಾಃ ||

ಚೇತನಾಚೇತನಸ್ಯಾಸ್ಯ ಸಮಸ್ತಸ್ಯ ಯದಿಚ್ಛಯಾ |
ಸ ಮಮ ಸ್ವಕೃತೇನ್ಮೈವ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ||

ಯಸ್ಯ ತ್ರೀಣ್ಯುದಿತಾನಿ ವೇದವಚನೇ ರೂಪಾಣಿ ದಿವ್ಯಾನ್ಯಲಂ |
ಬಟ್ ತದ್ಧರ್ಶತಮಿತ್ಥಮೇವ ನಿಹಿತಂ ದೇವಸ್ಯ ಭರ್ಗೋ ಮಹತ್ |
ವಾಯೋ ರಾಮವಚೋ ನಯಂ ಪ್ರಥಮಕಂ ಪೃಕ್ಷೋ ದ್ವಿತೀಯಂ ವಪು-
ರ್ಮಧ್ಯೋ ಯತ್ತು ತೃತೀಯಮೇತದಮುನಾ ಗ್ರನ್ಥಃ ಕೃತಃ ಕೇಶವೇ ||

ನಮೋಽಜಭವಭೂರ್ಯಕ್ಷಪುರಃಸರಸುರಾಶ್ರಯ |
ನಾರಾಯಣಾರಣಂ ಮಹ್ಯಂ ಮಾಪತೇ ಪ್ರೇಯಸಾಂ ಪ್ರಿಯ ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ
ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಯವಿವರಣೇ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ
ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಯವಿವರಣೇ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯಃ (ಫಲಾಧ್ಯಾಯಃ)||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯ ವಿರಚಿತಂ
ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಯವಿವರಣಮ್ ||

|| ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

|| ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಶೇ ಸರ್ವಂ ಸ ವಿಷ್ಣೋರ್ವಶಗಃ ಸದಾ ||

|| ಪ್ರೀಣಯಾಮೋ ವಾಸುದೇವಂ ದೇವತಾಮಣ್ಡಲಾಖಣ್ಡಮಣ್ಡಾನಮ್ ||

